

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

Veebruar 1940

Nr. 2

4. AASTAKÄIK

SISU: 1) „Tööliskoja Teataja“ lugejaile. 2) Tööliste huvide kaitse Põhjamaades — J. Mihkelson. 3) Majandusprobleemid ja ühistegevus — H. Isküll. 4) Tootmise korraldamise komisjoni tegevusest. 5) Töötüli lahendamise seaduse muutmise. 6) Uusi sotsiaalseadusi. 7) Töölisvanemate koosolekuid. 8) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 9) Käitiste elu. 10) Mitmesugust

„Tööliskoja Teataja“ lugejaile.

Käesoleva aastaga alustas „Tööliskoja Teataja“ 4. aastakäiku, olles senise ilmumise aja kestel võitnud endale tugeva positsiooni töölisliikumises. „Tööliskoja Teataja“ on tööliskonnas saanud eriti sooja poolehoiu osaliseks, ta on kujunenud tööliste võitluse vaimseks relvaks, mida olakse sunnitud arvestama. Ajakirja tellijate arv on seni järjekindlalt kasvanud, ulatudes praegu kaugelt üle 2000, kuid ta levik peab veelgi tõusma, sest praegusel raskel ajal on eriti vajaline kasvatada tööliskonna teadvust ja jõudu. Ja mida suurem on „Tööliskoja Teataja“ levik, seda võimsam ta on, seda enam arvestatakse ta seisukohti ja kogu tööliskonna nõudmisi.

Healmeelidel võime nentida, et „Tööliskoja Teatajal“ on praegu järgmised kollektiivtellijad: a.-s. A. M. Lutheri, Kohila, Keila villaketr. vabr., Kehra,

Sindi, E. T. K., Kopli tehaste, a.-s. Volta, Kohtla-Järve, o.-ü. Mootori, Raudtee liinitöölise, o.-ü. Lihaeksport'i, C. Siegeli, Balti Puuvilla, Kreenholmi, Tootsi briketitööstuse, Kiviõli, J. Lorup'i, Seileri met.-teh. Pärnus, Viljandi ja Ellamaa turbatööstuse tööliskonnad. Üksikute kollektiivide suurus kõigub 40—200 tellija vahel. Paljudes käitistes on kollektiivide organiseerimine veel praegu käsil.

Töölisvanemad! Töölised! „Tööliskoja Teataja“ on Teie teenistuses. Iga teadlik tööline telligu ja lugegu oma ajakirja — „Tööliskoja Teatajat“. Tehke „Tööliskoja Teatajale“ ta vastutusrikas ülesanne sellega kergemaks, et toote talle uusi tellijaid ja informeerite teda kõigest, mis töölistel on südamel.

Selleks jõudu!

VÄSITAVA PÄEVATÖÖ JÄRELE

PAKUB

„Päevaleht“

JÄLLE UUT JA HUVITAVAT

„**LASTE RÕÕM**“ ON LASTELE KASVATUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUST,
kooliraamatuid,
koolitarbeid,
kirjutusmaterjale,
joonistus- ja
maalimistarbeid,
paberikaupu,
kantseleitarbeid
jne. jne.

soovitavad suures valikus

„**PÄEVALEHE**“ **RAAMATUKAUPLUSED**

TALLINN, SUUR-KARJA 23

PIKK 2

Tööliskoja Teataja

VEEBRUAR 1940

Nr. 2

IV aastakäik

Tellimishind:	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suurus.	Kuulutuste hind:
aastas . . Kr. 1.50	Tegevtoimetaja koja peasekretär Lui Metslang.	lehek. . Kr. 40.—
1/2 aastas. „ —.75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 25.—
1/4 „ . „ —.40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 12.—
Üksiknumber 15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	1/8 „ . „ 8.—
		(kaanekülgedel kokkuleppel)

Töölise huvide kaitse Põhjamaades

J. Mihkelson

Euroopas puhkenud sõda on asetanud töölised väga raskesse seisukorda kõikides maades. Sõda toob raskusi mitte ainult sõdivatele riikidele, vaid ka erapooletutele riikidele. Kõikjal on hakanud hinnad tõusma. Hindade tõus on alati kiirem olnud kui töölise palgade tõus. Pealeselle esinevad raskused toormaterjalide saamises ja valmissaaduste väljaveos. Osalise tööpuuduse tont ähvardab tööliskonda mitmes riigis.

Uues tekkinud olukorras on kutseühingud töölise majanduslike huvide kaitsjana asetatud väga vastutusrikaste ülesannete ette. Kutseühingute tähtsaimaks ülesandeks jääb ka sõjaolukorras töölise elutaseme säilitamine ja võimaluse korral selle parandamine.

Käesolevas kirjutuses piiratakse ainult mõningate tähtsaimate küsimustega töölise huvide kaitsmise alal meile alati eeskujuks olnud Põhjamaades.

Skandinaavias on teatavasti töö- ja palgaolud korraldatud peaaegu saja-protsendiliselt kollektiivlepingutega. Sõja puhkedes ja hindade tõustes satus hädaohtu terve kollektiivlepingute süsteem. Kutseühingud hakkasid kiiresti vastuabinõusid otsima, et palgad ei jääks kaugele maha hindade tõusust. Osa kollektiivlepinguid oli lõppemas. Rootsis üksi pidi lõppema lepinguid 450.000 töölise kohta. Viivitamata alustati tööandjatega läbirääkimisi n.-n. liikva palgaastmestiku sisseseadmiseks kollektiivlepinguis. Kui elukallidus tea-

taval määral tõuseb, siis peavad palgad ka vastavalt tõusma, ilma et selle juures alati uut kollektiivlepingut oleks vaja sõlmida. See põhimõte on Rootsis, Norras ja Daanis kõikjal ühtlaselt läbi löönud.

Põhimõtte praktiliseks rakendamiseks sõlmiti Rootsi kutseühingute keskliidu ja tööandjate keskliidu vahel n.-n. raamleping, mis määrab kindlaks palgaolude korraldamise üldpõhimõtte kõigis kollektiivlepinguis. Üksikasjad töötingimustes ja palkades määratakse igas sõlmitavas kollektiivlepingus eraldi kindlaks. Samuti peab iga kutse või tööala liit eriti läbirääkimisi oma vastava tööandjate organisatsiooniga.

Raamleping põhineb indeksi meetodil, mille aluseks võetakse sotsiaalameti elatusmaksumuse indeks. Alusaastaks on 1914 ja praegu näitab indeks 171 üksust. Leppinguis võetakse sõlmimisel aluseks 1939/1940. aasta vahetuse indeks. Iga veerandaasta järele teostatakse palgataseme ja hindade liikumise kontrolli, kusjuures selle eelduseks on, et 3 kuu jooksul indeks on 6 üksuse võrra muutunud. Kui näiteks k. a. 1. aprilliks on elukallidus 6 punkti võrra tõusnud, siis peab ka palk tõusma vastavalt elumaksumuse tõusule. Kui elatusmaksumus langeb üle 6 punkti, siis langeb ka vastavalt palk. Arvestamise juures võetakse aluseks, et iga elatusmaksumuse indeksi üksusele, mille võrra see tõuseb või langeb, tõuseb või langeb palk teatud % võrra.

Arvestused tehakse keskmiste tunnipalkade kohta, mis maksetakse rahas. See süsteem on osalt puudulik, kuid on parem kui mitte midagi. Kui maailmasõja ajal elatusmaksumus tõusis 20 punkti võrra, polnud töölistel õigust nõuda kollektiivlepinguis kindlaksmääratud palkade muutmist. Kui näiteks elatusmaksumus tõuseb 1940. a. teatud % võrra, ei lange tööliste reaalpalk, ostujõud seeläbi otsekohe.

Piltlikum on arvestus tunnipalkade näol. Kui elatusmaksumus tõuseb 6 üksuse võrra, tõuseb tööliste 140-sendi-line tunnipalk 3,52 senti võrra või 28,16 senti päevas. Keskmiste palkade juures kannatavad kõrgema tunnitasega töölised, kuna madalamapalgaliste uus elukalliduse lisa on keskmiste palkade arvestamise tõttu kõrgem. Kui toodud näites oli 140 võetud keskmiseks, siis madalaim tasu oli 120 ja kõrgeim 160 senti tunnis. Kui elukallidus tõuseb 6 punkti võrra, saab see, kes teenib 160 senti tunnis, 2,2% oma palgale juure, kuna see, kes teenib 120 senti, saab juure 2,94%, sest keskmine oli võetud 140 senti tunnis. Noortööliste tasud on korraldatud samal põhimõttel, kuid nad saavad vähem juure kui täiskasvanud töölised. Loomulikult tuleb silmas pidada, et rootsi tööliste palgad on äärmiselt kõrged.

Enne kui asuda Daani tööandjate ja tööliste kutseühingute vahelise kokkuleppe vaatlemisele, on põhjust peatuda Daani tööliikumise n.-n. majandusnõukogu tegevuse juures. Nõukogu koosneb 15 kutseühingute esindajast, 14 ühistegevuse esindajast ja pealeselle veel 9 „isiklikust“ esindajast, s. o. asjatundjaist majanduslikes küsimusis. Selle nõukogu seisukohti on valitsus oluliselt arvestanud, eriti just väliskaubanduse korraldamisel. Daani tööliste elatustase on suurel määral sõltuv väliskaubanduse arengust. Daanil on tulnud võidelda suurte väliskaubanduslike ja valuutaraskustega. Nimetatud nõukogu asutati juba 1936. a. ja see töötab edukalt noore väljapaistva rahvamajandusteadlase Niels Lindbergi juhitud. Daani majandusprobleemid on Rootsist erinevad. Põllumajandussaa-

duste hinnad langesid ja sisseveoartiklite hinnad tõusid. Igal aastal tuleb põllumajandusest tööstusse ja linnadesse umbes 22.000 inimest juure. See põhjustas nõukogu koostama suureulatusele kava Daani majandusele aktiveerimiseks, tugevdamiseks ja ümberorganiseerimiseks. See plaan on huvitav ja elulähedane, kuid osalt siiski jääb pikema aja programmiks tuleviku jaoks. Plaani ulatus on trükitult 320 lehekülge.

Daani valitsus andis kohe sõja puhkemisel rea määrusi ja korraldusi majandusele kohaldamiseks sõjaolukordadele. Kutseühingute esindajad mitmesugustes komiteedes ja asutustes, mille ülesandeks on antud korralduste järelle valvamine, on aktiivselt kaasa töötanud majandusliku olukorra normaalse arengu kindlustamiseks. Samuti on seda tehtud ka Rootsis.

Daani kutseühingute keskliidu ja tööandjate keskliidu vahel saavutati juba oktoobri lõpul kokkulepe palgaolude korraldamiseks uutel alustel kollektiivlepingutes. Kõik kollektiivlepingud, mille tähtajaks on 1. märts 1940. a., pikendatakse automaatselt 1. märtsini 1941. a. Kollektiivlepingus kindlaksmääratud palgad korraldatakse liikuvastmestikul samuti nagu Rootsis tehti aastavahetusel. Kui hindade indeks viimasest palkade kindlaksmääramisest saadik tõuseb või langeb, liigub sellele vastavalt ka tööliste tunnipalk. Daani süsteemi järgi on uute tunnipalkade väljaarvestamine veidi lihtsam. Kui hindade indeks muutub, s. o. tõuseb, maksetakse töölistele iga indeksi üksuse kohta tunnis lisatasu meestele 0,85 ööri, naistele 0,55 ööri ja noorematele töölistele 0,35 ööri. Vastavad palkade reguleerimised võetakse ette veerandaasta indeksite alusel k. a. jaanuaris, aprillis, juulis ja oktoobris ning jaanuaris 1941. a. Lisatasu maksetakse vähimalt siis, kui indeks on 3 üksuse või punkti võrra ülespoole liikunud. Kui muutus on sündinud kõigest kahe või ühe punkti piires, ei tule need otsekohe arvestamisele 3 kuu järele, vaid võetakse arvesse järgmise reguleerimise puhul, s. o. 6 kuu pärast. Näiteks, kui

indeks on tõusnud 1. aprilliks 2 punkti võrra, ei järgne sellele otsest palkade tõstmist. Kui samal ajal indeks on 1. juuliks tõusnud 1. aprillist arvates 4 punkti võrra, siis võetakse juulis toimuva palkade reguleerimise ajal ka 1. jaanuarist 1. märtsini sündinud tõus 2 punkti võrra ja nii arvestades saadakse 1. juulil üldine tõus 6 punkti. Palga tõusu tuleb vaadelda kui elukalliduse lisatasu ja kollektiivlepingus kindlaksmääratud palgad ei kuulu alandamisele ka siis, kui hindade indeks peaks langema alla 183—184 punkti, mis võeti kokkuleppe sõlmimise puhul alusarvuks. See kokkulepe oli võrdlemisi soodus, sest hindade indeks oli kokkuleppe ajal tõusnud juba 190-ni. Peaaegu kõigis kollektiivlepinguis oli indeksi alusarvuks võetud 184. Seega saavad töölised kohe automaatselt palgakõrgendust 6 punkti võrra, s. o. meestöölised saavad 2,45 kr., naistöölised 1,58 kr. ja noortöölised 1,01 kr. nädalas juure. Daani kutseühingute keskliit nõudis algul elukalliduse lisatasu kindlaksmääramist protsentuaalselt iga töölise tunniteenistusele, kuid see leidis tugevat vastupanu. Lõpuks lepitati kokku eespool toodud konkreetarvudes.

Norra majanduselu on käesolevast sõjast eriti tunduvalt puudutatud. Norra kaubalaevastik on oma suuruse poolest maailmas neljandal kohal. Maa väljaveost läks Prantsusmaale, Inglismaale ja Saksamaale üle poole kogusummast. Nüüd on aga Põhjameri hädaohtlik rajoon. Maailma tanklaevastikust kuulub Norrale $\frac{1}{5}$. Laevastiku puhaskasuga tasub Norra sisseveo ja väljaveo vahelise puudujäägi, mis moodustab 400 miljonit krooni. Seepärast on meresõidul Norra majanduse ja töölise üldises olukorras määratu suur tähtsus.

Majanduslikult oli Norra m. a. sõja puhkemisel paremas seisukorras kui 1914. a. Töölise kutseühingud ja kollektiivlepingute süsteem on palju tugevam kui eelmise maailmasõja puhkemisel. Nüüd takistati aegsasti kokkuleppeostu-paanikat, mida Skandinaavias nimetatakse hamstring. Osa ainete kohta pandi väljaveokeeld maksma. Samuti keelati põhjendamatu hindade tõus. See

kõik tuli töölistele kasuks. Norras valitsevad sotsialistid juba pikemat aega. Hindu ei tohi tõsta ilma eriliste noteerimiskomiteede loata. Neis komiteedes on kutseühingud tarbijaskonna huvide kaitsjaina esindatud.

Suhkru ja kohvi normimine võeti ainult selleks ette, et takistada suuremate tagavarade kokkuostmist, mis oleks võinud põhjustada ebaühtlast tarbimise võimalust. Praegused normid on küllaldased tarbijate rahuldamiseks. Sõja alguskuudel oli tööturu ja ka väliskaubanduse olukord võrdlemisi rahuldav.

Sõjaolude tõttu ei suudeta aga hindade tõusu täiel määral ära hoida. En gros hinnad tõusid augustist 15. novembrini 16,3%. Tööstussaadused tõusid 18,4%. põllumajanduslikud tooted 11,1% ja sisseveokaubad 27,2%. Hulgi müügi hindade tõus ei avaldanud veel nii kiiresti mõju üldisele hindade ega ka elatusmaksumuse hindade tõusule. Augustist oktoobrini tõusis elatusmaksumuse indeks 2,5%. Tegelik tõus oli muidugi suurem.

Töölise huvide kaitse seisukohalt tuleb meeles pidada, et 1919. a. oli Norra keskliidul 68.000 liiget, nüüd aga 350.000 liiget. See tähendab seda, et Norra kutseühinguil on nüüd suurem mõju kogu riigi majanduspoliitika mõjutamiseks. Suurem osa kollektiivlepinguid on sõlmitud üheks aastaks ja m. a. lõpul ning k. a. algul tulevad kõik tähtsamad kollektiivlepingud uuesti sõlmimisele. Sel juhul on kutseühinguil võimalus palgaolusid kohaldada sõjaolukorrast tingitud muudatusile. Mõnes tööstusharus tõsteti palku 12% koll. leningute sõlmimisel ja palkade liikumine seati seosesse elatusmaksumuse indeksiga, mis võetakse jälle arvesse 1. aprillil 1940. a. Meremeeste palku tõsteti sõjaaegse lisatasuna esialgu 200%. Ehitus Oslos saadi uuesti käima omavalitsuse vaheliselepingu. 1914. a. tahtsid tööandjad kollektiivlepinguist vabaneda, põhjendades seda sellega, et sõda on vääramatu jõud. Nüüd pole see tööandjail õnnestunud.

Norra keskliidu esindajatekogu septembri ja liitude juhatuste vahelisel

oktoobri koosolekul püstitati kutseühingute praktilise poliitika sihtjooned, mida võib lühidalt kokku võtta järgmiselt: Kutseühingud on huvitatud, et tööprotsess hoitakse käigus kõige suuremas võimalikus ulatuses. Kutseühingud töötavad aktiivselt kaasa, et vältida hindade tõusu niipalju kui see on võimalik. Kutseühingud ei esita uusi palgatõstmise nõudeid suuremas ulatuses kui see on vajaline hindade tõusu kompenseerimiseks.

Kutseühingud püüavad kõigi abinõudega hoida reaalpalku olemasoleval tasemel. Lühiajalised kollektiivlepingud on parimaks vahendiks reaalpalkade taseme kindlustamiseks ja majanduselu hüpete viisi arengu takistamiseks. Palkade kohaldamiseks vastavalt elatusmaksumuse indeksile ühtlase konkreetse arvu võrra

kõigile tööliste tunnistati vajaliseks Daani eeskujul. Keskliit tegi ettepaneku tööandjate keskliidule üldlepingu läbirääkimiste alustamiseks, kuid tööandjate liit keeldus esialgu läbirääkimiste alustamisest, sest tööandjad tahtsid transpordi alal oleva suure töötüli sundotsust ära oodata, kuna seal pidi palgaolude kindlaksmääramine toimuma indeksite alusel. Transpordi töötüli anti sundlahendusele kuninga erilise resolutsiooniga, silmas pidades era-kordseid aegu. Lõpuks teatasid tööandjad oma nõusolekust läbirääkimisteks, kuid tulemused polnud nende ridade kirjutamisel veel selgunud. Kõik märgid aga näitavad sinna poole, et Norras suudetakse tööliste reaalpalku kaitsta sõjaaegsete tagasikiskumiste vastu samasugusel viisil kui Rootsis ja Daanis.

Majandusprobleemid ja ühistegevus

H. ISKÜLL

Seniste sõjasündmuste kestes on toimunud suuri ja tähelepandivaid muutusi maailma majanduse süsteemis, kuid näib, et see kõik on alles algus ja sissejuhatuseks millelegi veel seninägematule. Praegu ei või mitte umbkaudugi arvata, kuipalju üldse veel hävib inimkonnale elamiseks vajalisi varasid, kuid see kogus saab olema kindlasti suur, milles pole kahtlust. Selles hävingus ei vaestest mitte üksnes sõdijad riigid, vaid kõik rahvad, kaasa arvatud ka need, kes ise ei södi. Ükskõik, kes selle sõja kord võidab, kasu ei saa keegi, sest vaevalt suudab kes tahes kaotaja kanda veel hüvismakse. Enneolematult suur elutaseme langus kõikjal on paratamatu, mis omakorda sunnib otsima uusi teid viletsuse pehendamiseks. Nii on tunne, et seisame suurte ühiskondlike reformide ajastu eel.

Ühiskondlik kord pole oma kaasaegseile olnud kunagi ideaalne ja alati on tahtud seda näha teissugusena, paremana. Ometi on inimesed ise need, kes korra loovad, annavad talle ilme, kuju, vormi ning sisu. Seda teevad teadlikumad ja rohkem arenenud kihid, kuna teised nende poolt lihtsalt allutatakse. Arusaadavalt pole see toimunud võitluseta ja survevahendite kasutamisetä. Nii on kogu ühiskonna ajalugu olnud vaid kestev võitlus valitsejate ja valitsetavate vahel. Praegune sõdagi on selle võitluse üks osa. Seegi pole tekkinud mitte millegi muu kui majandusliku võimu pärast. Kes valitseb majandust, see juhhib elu ühiskonnas, ja praeguses sõjas seda just ihataksegi.

Tööliskond ja üldse töötav rahvas on alati olnud ühiskondlike reformide taotlejaks ning

algatajaks, kuid töölistkonna suurimaks nõrkuseks on ta ebateadlikkus. Töölisliikumisel on küll olnud suuri ja tarku juhte, kes on suutnud hulki vaimustada ja viia võitlusse, kuid sellest pole alati jatkunud võiduks või hiljem võiduvilja täieliseks kasutamiseks. Pealegi on neist juhtidest mitmed osutunud vastaspoole käsilasiks või muutunud hiljem äraandjaks, karjeristideks. Selle kohta on töölisliikumisel küllalt kurbi kogemusi. Sellegi pärast on otse hädavajaline, et töölistkond nüüdsel raskel ajastul jälle mitte niipalju ei looda oma juhtide saavutusile ega ka mingile muule välisele abile kui just enda sisemisele jõule ja teadvusele. Nagu me ei saa hinnata metsa tema latvade järgi või üksikute kõrgemate salude vaatlemisega, sest me teame, et metsa väärtuse moodustavad kõik puud ühiselt, samuti ei või ega tohi me hinnata töölisliikumise jõudu tema üksikute juhtide järgi. Juhid on vaieldamatult tarvilised, kuid otsustavaks on ja jääb ikkagi hulkade üldine teadvuse tase. Arendagem siis seda.

Me teame, et mida laiemad rahvahulgad võtavad osa majanduse valitsemisest ning juhtimisest, seda kindlamaks muutub töötava rahva majanduslik ja ühiskondlik jõud.

Laiemate rahvahulkade seisukohalt ei ole kuidagi õigustatud, et tootmist ja seega ka kogu rahvamajandust juhitakse kitsa ringkonna või nende trustide omakasu huvides. Selle vastu võitleb töölisliikumine ja selle vastu võitleb ka tarbijate ühistegevus, mis on ka saavutanud juba suurt edu sel alal.

Tarbijate ühistegevuse mõjulepääsmine rahvamajanduses tähendab majandusliku

kontrolli üleminekut tootjailt tarbijaile, mis omab suure ja olulise tähtsuse. Kuulus Prantsuse ühistegevuse professor G. Gide ütleb: „Kõik need miljonid kapitalid, mis tänapäeval on investeeritud tarbijate ühiskauplusesse ja nende oma tootmisse, on tegelikult sotsialiseeritud (rahva kätte võetud) tootmisvahendid. Kuigi need ei kuulu otse riigile, on need ometi väljaspool kapitalistlikku süsteemi.“

Me teame aga ka, et teatud ettevõtete riigile kuuluvus ei tähenda veel, et nad oleksid rahva käes, eriti mitte siis, kui tööliskonnale pole kindlustatud osavõtt riigivõimu teostamisest. Meil on kogemusi, et tööliste käsi ei käi riiklikus ettevõttes sugugi mitte paremini kui puht kapitalistlikus kasuettevõttes või ühistegelises ettevõttes. Samuti teame seda, et riik võib igal ajal oma valitsemise all olevaid ettevõtteid uuesti eraisikuile välja jagada. Ühistegelised ettevõtted kuuluvad aga liikmeile, kellede arv on piiramatu, seega nad kuuluvad ka laiemate hulkade ja tööliste kontrolli alla.

Ühistegelised ettevõtted rahuldavad tööliikumise poolt ülesseatud nõudeid ka oma eesmärgi erinevusega tavalisest kasuettevõttest. Kui kasuettevõtte eesmärk on kapitali kasu, kusjuures inimene on vaid vahend, kes oma tööga ja tarbimisega kasu kokku peab kandma, siis ühistegelises ettevõttes on see ümberpöördukt — inimene on ise eesmärk, kelle tarbeid ettevõtte peab rahuldama, kuna kapital on muudetud vahendiks.

Tuleb aga silmas pidada, et ka ühistegelise ettevõtte teenib eeskätt neid, kes seda arendavad ja juhivad. Tarbijate ühistegevus näiteks taotleb võimalikult madalat ostuhinda, mis on ainult tarbijate huvides, kuna tootjate ühistegevus seevastu taotleb kõrgemat müü-

gihinda, mis muidugi on ainult tootjate huvides. Sellepärast ka põllumajanduslikul ühistegevusel on kalduvus saada mõnikord samauguseks kasutaotlevaks kui on seda puht kapitalistlik tootmisettevõtte. Sellepärast tööliste seisukohalt on otse hädaohtlik ka see olukord, kui tootjate või põllumajanduslik ühistegevus on kõrgele arenenud ja töölised ise ei arenda või arendavad liig nõrgalt tarbijate ühistegevust.

Tarbija ei tööta ühistegelises süsteemis mitte kasu pärast, vaid vajaduste pärast oma tarvete rahuldamiseks. Töölised on kõige suuremad tarbijad, kel puudub tootmishuvi ja sellest sõltuv kasuhuvi. Sellest järgneb, et mida rohkem ja aktiivsemalt võtab töölisi osa tarbijate ühinguist, seda kindlamini kaitseb ühistegevus tarbijate huve.

Töölisliikumise seisukohalt hinnates on ühistegevusel peale majanduslike ülesannete täita veel teinegi mitte vähem tähtis kultuuriline ülesanne. Ühistegevus nimelt kasvatab inimest, arendades tema vaimu ja loomingu jõudu ning võimaldades praktilisi teadmisi ja kogemusi majanduslikul alal.

Hinnates ja kaitstes demokraatiat olgu meil teada, et kodanike tegevusvabaduse juures on ühistegevus suurimaks ühiskondlikuks eluavalduks. Mis kasu on meil vabadusest siis, kui me ise seda ei kasuta?

Ainult sõnade tegemisega ei muuda meie midagi. Muidugi ei jatku sõnadest ka ühistegevuse arenguks, vaid see nõuab tööd. Tööliskond peab muutuma aktiivseks ühistegevuse alal. Eriti nüüd, ühinguaste aastapeakoosolekute puhul, peaksid töölised neist osa võtma ja oma liikmeõigusi kasutama. See tagab tööliskonnale väärika positsiooni eelolevais sündmusis.

Tootmise korraldamise komisjoni tegevusest

Teatavasti asutati Majandusministeeriumi juures m. a. septembrikuus töömahu korraldamise komisjon, kuhu kuuluvad Majandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Tööliskoja ja Kaubandus-tööstuskoja esindajad. Vahepeal ilmunud tootmise korraldamise määrusega (vt. selles numbris „Uued sotsiaalseadused ja määrused“) anti komisjoni tegevusele kindlam alus ja ühtlasi muudeti ta nimi tootmise korraldamise komisjoniks. Ilma komisjoni loata ei tohi ette võtta ühtki hulgalist vallandamist või tööandjala lühendamist, kusjuures määruks on täpselt näidatud see piir, millest hulgaline vallandamine algab; samuti on tööandjale kohuslik töölisnõukogule või töölisvanemale etteteatamine hulgalistest vallandamistest või tööandjala lühendamistest. Kuid see ei tähenda, et määrukses märgitud protsentide piirides tööandja võiks igal juhul vabalt talitada. Ta on sel puhul ainult vaba komisjonile ja töölisnõukogule (töölisvanemale) etteteatamise kohusest, kui aga ta tegevus on põhjendamata ja kui ta ei arvesta tööliste õigustatud soove, on komisjonil ja Ma-

jandusministeeriumil alati võimalus vahele segada, tuleb ainult juhtida säärasele olukordadele komisjoni ja Tööliskoja tähelepanu.

Enamasti nõustub komisjon töömahu vähendamisega ja siin ei saa temale panna liigseid lootusi. Vallandamise keelmisi tuleb harva ette. Mõnikord on komisjon lubanud teostada vallandamisi tingimusel, et vallandatavate isikute suhtes tööandja lepiaks kokku töölisnõukoguga, nii et saaks vallandada neid, kes oma aastate, perekonna- ja varandusliku seisu poolest on enam suutelised kandma vallandamise riski. Nii sündis näit. osalise vallandamise puhul Kersoni kunstisarvevabrikus. Sama otsus tehti ka Kreenholmi kohta, kuid paraku see tööandja otsust ei arvestanud ja komisjon pole siin järeltõus teinud. Siin võib olla teatud vabanduseks asjaolu, et see lugu toimus enne määruse kehtimapanekut, seega puudus kindel sanktsioon tööandja säärase tegevuse puhul; kuid riigivõimul oleks igal juhul võimalik sundida tööandjat teissugusele talitusviisile.

Mõnikord aitab komisjon selleks kaasa, et vallandamise kavatsused ei teostu katsetatud kiirusega, vaid seda suudetakse venitada. Nii venis Vikeri mööblikäitise seisak.

Komisjoni ja Majandusministeeriumi mõjutusel läks korda veidi venitada töölise vallandamisi Kreenholmis, mis kavatseti teostada detsembri keskpaiku veepuuduse põhjendusel ja mis teostati 31. detsembril. Tuleb märkida, et see vallandamine on sündinud töölepingu § 16 korras, seega ei olnud siin komisjoni luba tööandjale vajaline. Töölisnõukogu ettepanekuid arvestas tööandja osaliselt.

Tööaja lühendamise palved komisjonis tavaliselt rahuldatakse, kuid vahel mitte täielikult; näit. lubati Reinhold Toferi tekstiilkäitisele oktoobrikuus üle minna 4-päevasele töönalale, kuna tööandja tahtis lühendada töönalala 3-päevaseks. Samuti ei rahuldatud täiel määral Kopfi kullasepatööstuse töönalala lühendamise palvet, kus tööandja taotles 3-päevast töönalalat. Lubati tööaega lühendada ainult 3 tunni võrra nädalas ning veel 8 tunni võrra juhu, kui tööandja saavutab selleks kokkuleppe töölisvanemaga.

Tuleb märkida, et viimasel ajal püüavad mõned tööandjad leppida vallandamiste ja töönalala lühendamise asjus töölisnõukoguga kokku veel enne kui pöördatakse komisjoni poole. Nii talitas „Kave“, kus saavutati kokkuleppe töönalala lühendamiseks 4 päevale 100 töölise kohta, ja Tartu kammivabrik „Estico“, kus mindi üle 4-päevasele töönalalale ja vallandati 40 töolist. Kokkuleppe tööandja ja töölisvanema vahel on saavutatud ka „Are“ raadiotehases. Lehtse turbatööstuses kavatseti vallandada 30 töolist, kuid komisjoni vahetalituse sõlmiti tööandja ja töölisvanema vahel kokkuleppe, mille kohaselt vallandamine jäi ära ja selle asemel on osaliselt lühendatud tööaega.

Komisjon püüab olla abiks käitistele töömahu vähenemise põhjuste võitmisel, kui võrd see on teostatav. Näit., kui raskused on rahanduslikku laadi (näit. pankade suurenenud tagasihoidlikkuse tõttu), astub Majandusministeerium komisjoni algatusel samme rahasaamise kergendamiseks, kas riiklikest summadest (kompvektivabrik „Riola“) või pankadest (Pärnu metallikäitised). Mitmel juhul oli komisjoni kaudu

algatatud käitise abistamine toorainetega varustamise ja vahest ka tellimiste kindlustamise alal (näit. oli töövõimaluse kindlustamiseks saavutatud tellimiste tähtaja suhtes Sõjaministeeriumi vastutulek Hiiumärdla kalevivabrikule).

Komisjoni algatusel selgitatakse, kuidas saab edaspidi kindlustada kunstsarvekäitiste varustamist kaseiiniga, ja siin on loota tulemusi.

Põhja poolitööstuses kavatseti töölisi vallandada, kuid komisjon sundis tööandjat kavatsusest loobuma; vahepeal olid käitisele kindlustatud tellimised ja krediitid.

Eitavalt on komisjon otsustanud ka Tallinna telliskivitehaste avalduse 20 töölise vallandamiseks, Tartu J. Ratniku põllutööstusvabriku avalduse töölise vallandamiseks ja Jägalamaa tekstiilkäitise avalduse tööaja lühendamiseks. Pärnu „Koduma“ tekstiilkäitises tühistati komisjoni loata tehtud sissekanne palga- ja raamatuisse tööaja lühendamiseks.

Nagu toodust näha, ei ole komisjoni tegevuse tulemused kuigi suured, olgu et sel või teisel juhul on saavutatud teatud paremusi. Käitise töövõimalused olenevad vaid osalt neist enestest, samuti ei kindlusta ka toorainega varustamine üksi käitise olukorda. Kõige tähtsamad on turustamise alad, ja nimelt siseturul, kuna eksport on sõja ajal väga piiratud ja ebakindel. Seega peamine mure peaks olema rahva ostujõu elustamine palgatõusu ja muul teel. Siin on vaja riigi sihikindlat tegevust majandusliku kriisi ärarahoidmiseks. Kahjuks ei tegele komisjon nende küsimustega.

Samuti pole komisjon pöörnud küllalt tähelepanu töötuile töövõimaluste muretsemise küsimusele. Avalike tööde krediitide kujunemisel ja suunamisel pole ta seni ajani kaasa rääkinud. Nii on meil kujunenud olukord, kus avalikeks töödeks kulutatud rahaga korraldatakse tööd, kuhu saab rakendada ainult osa meestöötuid, kuna naistöötud jäävad külma ja nälja kätte. Tööliskoja esindaja nõudel on siiski asutud naistöötute küsimuse selgitamisele.

Üldiselt tuleb mees pidada, et Tööliskoja esindaja tegevus komisjonis võib olla edukam siis, kui vastavate käitiste töölisvanemad ja kutseühingud peavad temaga tihedat kontakti, tutvustades teda aegsasti olukorraga käitises ja käitise tööliste seisukohtadega.

Töötülide lahendamise seaduse muutmine

Töötülide lahendamise korra muutmiseks on Tööliskoja ja kutseühingud astunud korralduslikult samme ning on esitanud juba 1937. a. alates sellekohaseid ettepanekuid. Viimasel ajal on küsimus uuesti konkreetselt päevakorrale kerkinud ja on jälle lubadusi antud töötülide lahendamise korra peatseks muutmiseks. Jaanuarikuus Sotsiaalministeerium koostas vastava seaduse eelkava, mille suhtes koda asus järgnevatele seisukohtadele:

1. Töötüli algatamine ja poolte esindus üksikkäitise töötülis.

Eelkava kohaselt on töötüli töövõtjate esindajaiks erilisel volitamata töölisnõukogu liikmed või töölisvanem. Kuid üldkogu võib esindajaiks valida ka teisi isikuid käitise töövõtjate hulgast või volitada esindajaks vastava kutseharu ametiühingu juhatuse.

Töölisnõukogule või töölisvanemale lisaks esindajate valimine käitise töölise hulgast on

vaevalt otstarbekas. See annab võimaluse tööliskonna esinduse ebaühtlaseks esinemiseks ja avab tööandjale väljavaateid tööliskonna lõhestamiseks.

Küll võib aga osutada vajalikeks volitada esindajaks töötulis vastava tööstusharu või kutseala kutseühingut, mitte aga kutseühingu juhatust, kuna palgavõitlusest võtab ühing osa oma põhikirjas ja kodukorras määratletud korra järgi ning töötulide lahendamise seadus ei saa tungida kutseühingu sisemisse töökorraldusse. Samas peab olema ette nähtud ka töötulide algatamine tööliskoosolekuga või töölisvanema poolt korraldatud a n k e e d i (kirjaliku teadaande) kaudu, mis on tähtis vahetustöö, eriti 3 vahetusega töö, juhul, samuti näit. raudtee liini-tööstel.

Käitistes, kus puuduvad tööliskonna asutused, tuleks lugeda töövõtjate esindajaks käitise üldkoosolekul selleks kinnisel hääletamisel volitatud füüsilised isikud või selleks volitatud kutseühing või mõlemad koos, kui töötüli algatamiseks on koosolek teinud sellekohase otsuse.

Üldkoosolek kutsutakse kokku tööinspektori poolt vähimalt 20% tööliste kirjalikul nõudel, kohaldades vastavalt TKTAS eeskirju.

Käitistes, millede kohta ei ole kehtiv TKTAS, võivad töölised volitada oma esindajaks neid, keda nad soovivad, andes selleks kirjaliku volituse, kusjuures volitus loetakse kehtivaks, kui sellele on alla kirjutanud vähimalt 50% käitise töolistest.

2. Töötüli algatamine ja poolte esindus mitme käitise töötulis.

Eelkava redaktsiooni kohaselt on kutseühingu üldkoosolekul õigus algatada töötüli sama tööharu mitmes käitises töö- ja palgaolude ühtlaseks korraldamiseks, kusjuures kutseühing võib algatada töötüli ainult neis käitistes, kus vähimalt 50% töövõtjast on selle kutseühingu liikmed, eeldusel, et töötüli algatamine on heaks kiidetud vastavate käitiste töövõtjaskonna enamuse poolt.

Koda asus seisukohale, et lause „töö- ja palgaolude ühtlaseks korraldamiseks“ tuleb kustutada, kuna see on tõlgitav nii, et kutseühingul on õigus alustada aktsioone palgaolude ühtlustamiseks, mitte parandamiseks. Protsendi määr 50% on liig kõrge ja kujuneb takistuseks kutseühingute tegevusele töötulides, eriti tööstusharudes tööjõu suure hooajalise voolavusega. Ka 30% määra juures on tagatud, et kutseühing on ehitatud soliidsele ja laiale alusele. Organiseerimisprotsendi nõue võib käia vaid töötulist haaratud töolistekohta. Nõue, et kutseühingu algatus oleks heaks kiidetud käitise tööliskonna enamuse poolt, on vastolus senise põhimõttega, kus selleks jätkub üldkogu teiskordse koosoleku enamusest. Seepärast peaks olema küllaldane, kui poolt on hääletanud enamuse vastavate käitiste kutseühinguisse kuuluvaist ja töötulist haaratud töolistest, kusjuures kutseühing eriliselt volitamata loetakse nende töolistekohta esindajaks töötulis.

Kutseühing peab võima liita kollektiiv-töötulisse p. 1 ettenähtud viisil ka nende

käitiste töölised, kus vähem kui 30% töövõtjast on koondunud kutseühingusse.

3. Mitme käitise töötüli tööliskonna asutuste algatusel.

Selle mooduse võimaldamine on hädavajaline, kuna muidu peab ammu juba küpseks saanud palgaolude ühtlustamine ootama kutseühingu organiseerimistöö arengut. Ka on muidu komisjoni tegevus tarbetult raskendatud, kuna puudub võimalus ühes tööharus tekkinud sisuliselt ühise töötüli ühiseks arutamiseks. See moodus on üksikasjaliselt ette nähtud koja ettepanekuis.

4. Üldsunduslikuks kuulutamise menetlus.

Senises töötulide lahendamise praktikas andis end väga teravalt tunda asjaolu, et palgaolude korraldamise ulatus on piiratud nende käitistega, kus alustatakse töötüli, kuna teised käitised, kus palgaolude korraldamine ja ühtlustamine on vahest eriti vajaline, jäävad sellest välja, sest et seal töötüli on ühel või teisel põhjusel raskendatud. Eriti teravalt annab see puudus end tunda siis, kui töötulide lahendamise kord kohaldub mitme käitise töötüli ja kutseühingute poolt algatatud ja juhitud töötüli põhimõttele. Seepärast osutub vältimatuks töötulide lahendamise korra täiendamine üldsunduslikuks kuulutamise menetlusega.

Üldsunduslikuks kuulutamise korras on laiendatavad mõne tööstusharu, selle osa või mõne kutseala üleriigiliseks või riigi mõne osa ulatuses üle töötüli piiride: palganormid (olgu minimaalpalgad või terved tariifid) ja palgatöstmised.

5. Tähtajad.

Eelkava näeb ette praeguste tähtaegade töötüli menetluses pikendamise neljast nädalast ühe kuuni ja pikemate tähtaegade fikseerimise mitme käitise töötüli puhul. Ka ei ole eelkava kohaselt aeg, mille jooksul peab toimuma otsuse kinnitamine, kuidagi piiratud. Seega puudub töötüli üldkestvuseks igasugune ülemmäär.

Tähtaegade pikendamine on tööliskonnale vastuvõtmatu, kuna see raskendab palgavõitluse käiku ega ole ka muidu põhjendatud. Ka praegused tähtajad on liig pikad. Tööliskoja ettepanekud taotleavad tunduvalt lühemaid tähtaegu.

6. Seaduse ulatus.

Koja ettepanekud taotleavad ka riigi eelarvest otseselt sõltuvate käitiste allutamist TLS-le. Ei saa pidada loomulikuks, et näit. raudtee tööliskonnal puudub õigus kaitseda oma seisukohti võrdsel alusel käitise juhatusega erapooletu instantsi ees; seega on osa tööliskonnast asetatud ebaõiglasse olukorda.

Edasi esitas Tööliskoda oma seisukohtades korrektiivse vahakohtu kokkuleppe, kokkuleppe või otsuse kehtivuse, komisjoni koosseisu jne. kohta.

Lõpuks juhiti tähelepanu koja ettepanekule palkade ja elatusmaksumuse kooskõlastamiseks, mis näeb ette teatud tingimustel kergendusi töötulide alustamisel kui ka täpsemad juhendid komisjoni tegevusele (vt. „T. T.“ nr. 11 — 1939).

Uusi sotsiaalseadusi

Toor- ja tarbeainetega varustamise korraldamise alal majandusministrile volituste andmise seadus näeb muuseas ette majandusministrile õiguse kohustada ettevõtteid toor- ja tarbeainete tootmise alal, s. t. tööturu korraldamise alal.
RT 1939, 77, 939.

Maatöölise Elamute Ehitusfondi seaduse teostamise määrus.

RT 1939, 78, 625.

Sotsiaalministri otsus maakondliku, ülelinnalise või ühe maakonna ja linna ühise töövõtjate kutseühingute liidu normaalpõhikirja kinnitamise kohta.

Põhikiri on leidnud meie ajakirja veergudel varemalt iseseisvat käsitlemist.

RT 1939, 90, 687.

Rahvusvaheliste kokkulepete alusel Eestis viibivate välisriigi sõjaväeosadega ja asutustega eraõiguslikesse vahekorradesse astumise korraldamise seadus näeb ette, et Eesti kodanikud, Eestis viibivad välismaalased ning siin tegutsevad ettevõtted ja era- ning avalik-õiguslikud asutused võivad, kui see Eesti ja välisriigi vahel pole korraldatud teisiti, astuda eraõiguslikesse vahekorradesse, sealhulgas ka sõlmida töö-, teenistus- ja muid lepinguid Eestis rahvusvaheliste kokkulepete alusel viibivate sõjaväeosadega ja asutustega ainult majandusministri poolt antavates määrustes, juhendites ja korraldustes ettenähtud alustel ja korras.
RT 1939, 93, 717.

Äriettevõtete juhtimise korraldamise seadus näeb ette kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete ja krediidin- ning kindlustusasutuste juhtimise korraldamisele võtmist, kui nende normaalne ja Eesti rahvamajanduse huvidele vastav edasitugutsemine ei ole enam tagatud kõigi või üksikute aktsionäride või osanike või juhtivasse isikonda kuuluvate isikute välismaale asumise või Eesti kodakondsusest lahkumise tõttu, sel tel, et majandusminister võib vabastada aruandvate ettevõtete või kooperatiivühingute põhikirjas ettenähtud korras valitud organite liikmeid ning nende asemele määrata uusi või usaldusmehi ja anda neile ettevõtetele juhendeid ettevõtte äritegevuse jätkamiseks.

RT 1939, 96, 738.

Vabariigi valitsuse otsusega 28. oktoobrist 1939 on pensionikapitali maksu määrad jäetud endisteks.
RT 1939, 99, 760.

Meistri ja oskustöölise kutseeksamite korraldus. Määruse järgi eksameid korraldatakse kolm korda aastas, algusega jaanuari-, mai- ja septembrikuus. Eksamil tulla soovijad esitavad tööstusliku kutseoskuse ametile sellekohase kirjaliku avalduse, mis peab sisaldama vastavaid andmeid ja millele tuleb lisandada vastavad dokumendid. Eksamimaks on oskustöölisel 10 krooni, mille eest võib õiendada eksami ühel ja samal tööalal või selle erialal kaks korda. Oskustöölise eksamil võib minna selles tööstusliku kutseoskuse ametis, mille piirkonnas kutsetaotleja lõpetas õppimise või on tegutsenud viimase kuue kuu kestel. Sellest korrrast võib aga Kutseoskuse Nõukogu teha

ka erandeid, Oskustöölise kutse taotlejal, kelle õppeajast osa või kõik langeb ajale enne 1. juulit 1931, võetakse see aeg arvesse kutseoskuse ameti otsusel. Oskustöölise kutseeksami koosneb praktilistest ja teoreetilistest ülesannetest. Praktilises osas määrab kutseoskuse amet katsetöö ja selle tegemise tähtaja ning käitise, kus see tuleb valmistada, vajaduse korral teostades kontrolli selle iseseisva tegemise üle. Suulisel katsel kontrollitakse töö tähtmist ja töövõtteid. Teoreetilised katsed õiendatakse eksamikava piires suuliselt ja kirjalikult. Isikud, kes on lõpetanud oma tööalale vastava tööstusõpilaste kooli eriharu või ametikooli osakonna või vastava kursuse, on vabad kõikidest teoreetilistest eksamitest. Tööstusõpilaste kooli segaharu lõpetajad on vabastatud ainult teatavatest õppeainetest teoreetilisel eksamil. Muude kutsehariduslike koolide ja keskkoolide ning gümnaasiumide lõpetanute teoreetilise eksami aineist vabastamise kohta annab korralduse Kutseoskuse Osakond. Kutsetaotleja, kes ei ole suutnud rahuldavalt õiendada eksamit, võib ilmuda eksamil uuesti pärast ajavahemikku, mille määrab kutseoskuse amet, kusjuures see ajavahemik ei või ületada 2 aastat. Kutsetunnistusele ei märgita eksami hindeid ega nende kokkuvõtet. Kutseoskuse ametil on õigus võtta eksami tulemustena arvesse kauaaegset oskustöölise ametile vastavat tegevust oma erialal — ka täielise või osa eksami asemel — Kutseoskuse Nõukogu otsusel.

Määrus sätib ka meistri eksami õiendamise korda.

RT 1939, 100, 736.

Eksamita meistriks ja oskustööliseks registreerimise juhend annab täpsemad juhendid tööstusliku kutseoskuse seaduse §§ 17 ja 23 kolmandate lõigete käsitlemiseks. Teatavasti nimetatud seaduse §§ 17 ja 23 lg. 3 näevad ette, et ilma eksamita registreeritakse meistrina või oskustöölisena ka neid isikuid kutseoskuse ameti otsusel ja Kutseoskuse Nõukogu nõusolekul vastava isiku palvel, kuni 14. juulini 1940. a., kes vastaval tööalal on tegutsenud vähimalt kümme aastat (meistriks registreerimise puhul) või vähimalt kahekordse õppimiseks ettenähtud aja (oskustööliseks registreerimise puhul) ja kes omavad kutseoskusameti arvates meistri või oskustöölise kutsele vastavaid võimeid ja oskusi. Samal alusel registreeritakse nimetatud tingimustel vastavaid isikuid ka ühe aasta kestel, arvates uue tööala arvamisest seaduse alla. Käesolev juhend määrab täiendavalt, et enne registreerimist tuleb selgitada seesuguste isikute kutsetegevust ja kutseoskust. Sealjuures vastaval alal tegutsemise ajana arvestatakse töötamist registreeritaval tööalal, kas töölisena või käitise juhatajana või tegeliku meistrina või selle kohustetäitjana, samuti ka tegutsemist õpilasena registreerimist taotleval tööalal, kas õppelepingu alusel või ilma. Kuid registreerimisel arvestatakse ainult tegutsemist, mis on toimunud pärast kutsetaotleja täisealiseks saamist, s. o. alates 20. eluaastast, kusjuures tegutsemist alaealisena ei arvestata. On ette nähtud, et eksamita registreeritavate tööoskus ja võimed ei tohi üldiselt olla vähemad kui need on ette nähtud vastavate eksamikavade nõudeis. Selle selgitamine

toimub kutseoskuse ameti koosolekuil, milledest võib kutsuda osa võtma ka asjatundjaid liikmeid. Ometi peab kutseoskuse amet arvestama peamiselt praktilist elu, kuid ka seda, et registreeritava võimed ei alavääristaks meistri või oskustöölise kutset.

Kutse taotlejaid, kes pole eksami korras tunnistatud kutse väärilisteks, ei saa registreerida eksamita.

RT 1939, 100, 764.

Tööstusliku kutseoskuse alal antud määruste, juhendite ja nimestike edasikehtvuse määrus jätab edasi kehtima kõik endise, kehtivuse kaotanud, meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alusel antud määrused ja muud üldeeskirjad, kuivõrd need pole asendatud või muudetud.

RT 1939, 100, 765.

Tööstusliku töö seaduse muutmise ja täiendamise seadus näeb ette, et meremeeste aastasissetuleku arvutamisel ei arvestata neid lisatasusid ja palgasuurendusi, mis järgnevad sõjalauekorra meresõidu ohtlikkusest, ja annab võimaluse kindlustusühinguile võtta endale kohustuse tasuda meremeeste sõjaohust tingitud tööõnnetuste puhul lisapensione.

RT 1939, 103, 790.

Maakapitalist ja Maatöölise Elamute Ehitusfondist hoonestus- ja ehituslaenu andmise juhend.

RT 1939, 106, 812.

Tööstusõpilaste pidamise määrus sätib tööstusõpilaste pidamist neis käitises, kus õpilaste pidamine Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu poolt ei ole tehtud kohuslikuks. Õpilaste pidamiseks käitise valdaja peab hankima kutseoskuse ametilt sellekohase loa, kusjuures loa võivad saada vaid need käitised, mis vastavad sellekohastele tingimustele, mille olemasolu amet kontrollib. Luba tuleb välja panna käitise ruumes nähtavasse kohta ja luba tuleb nõutada ka sel juhul, kui on asunud õpilaste pidamisele enne käesoleva määruse kehtimahakkamist ja luba pole hangitud. Senised load jäävad kehtima. On käitise valdaja saanud õpilaste pidamiseks loa, on ta kohustatud ka õpilaste võtmisel sõlmima nendega õppelepingu. Õpilaste arvu käitistes määrab kutseoskuse amet Kutseoskuse Nõukogu juhendite järgi.

RT 1939, 109, 840.

Tööstusõpilaste käitumise hindamise juhendid

Käitumise hindamise aluseks võetakse käitumine käitises kui ka väljaspool. Hindamist teostab vähimalt üks kord aastas kutseoskuse ameti esindaja, kes peab ka tutvuma õpilase töötingimustega kohal ja ära kuulama käitise valdaja ning lähemate õpetajate arvamised. Käitumise üldhinne teatatakse käitise valdaja kaudu õpilasele kui ka õpilase vanemale või eestkostjale. Käitumise hinnet arvestatakse õppelepingu lõpetamisel enne õppeaja lõppu, samuti loaandmisel oskustöölise eksamise pääsmiseks enne õppelepingu lõppu. Halb käitumine võib aga anda põhjust õppelepingu ühekülgselt lõpetamiseks käitise valdaja poolt.

RT 1939, 109, 841.

Tööstusliku kutseoskuse ametite tegevuspiirkondade ja asukohtade määrus.

RT 1939, 109, 842.

Sõjaohu-aegne meremeeste teenistustingimuste korraldamise seadus sisaldab muuseas eeskirju, et laevaomanike ja meremeeste organisatsioonide vahel sõlmitud kokkulepped (kollektiivlepingud) sõjaohu-aegsete teenistustingimuste kohta on vastuvaidlematult kohuslikud kõigile laevaomanikele ja laevapersonaali liikmeile, hoolimata nende kuuluvusest kutseorganisatsioonidesse.

RT 1939, 110, 848.

Suur- ja kesktööstusettevõtete tootmise korraldamise määrus.

Määrusega keeldakse toor- ja tarbeainete tootmise alal tegutsevate suur- ja kesktööstusettevõtete (tööstusseaduse §§ 1 ja 2) pidajail lühendada tööaega alla 20. oktoobril 1939 käitises kehtinud normaaltööaja või vallandada määramata või määratud ajaks või teatud töö tegemiseks tööle võetud töölisi, teatamata sellest ette Majandusministeeriumi Tööstusosakonnale (§ 1). Nimelt ettevõtte pidaja, kes katseb oma ettevõttes lühendada tööaega või vallandada töölisi, on kohustatud sellest ette teatama vähimalt 7 päeva enne tööaja lühendamist, töölepingu ülesütlemist (määramata ajaks sõlmitud lepingute puhul) või töölepingu lõppemist (kindlaks ajaks või kindlaksmääratud töö täitmiseks sõlmitud lepingute puhul) Majandusministeeriumi Tööstusosakonnale ja ühtlasi töölisvanemale või töölisnõukogule, kui need ettevõtte juures on olemas. Etteteatamine ei ole kohuslik: 1) kui tööliste vallandamine ühe kalendrikuu vältel ei puuduta rohkem kui 3 töölist kuni 30 töölisega töötavais ettevõtteis, 10% tööliste arvust 31—60 töölisega töötavais ettevõtteis ja 5% tööliste arvust 61—1000 töölisega töötavais ettevõtteis ja 3% tööliste arvust 1001 ja suurema tööliste arvuga ettevõtteis, 2) tööseisaku puhul, kui tööseisak ei kesta üle 2 nädala, kusjuures töölisi ei vallandata, kuid võidakse lasta palgata puhkusele, ja 3) vallandamisel tööliste töölepingu seaduse §§ 16 ja 18 (ühekülgselt, erakorralise lõpetamise juhtudel tööandja poolt) tähendatud juhtudel (§ 2).

Teadaandes, ka töölisnõukogule ja töölisvanemale esitatavas teadaandes, peavad ettevõtte pidajad esitama tarvilised andmed ja põhjused, millest selguks tööaja lühendamise või tööliste vallandamise kavatsuste vajalikus. (§ 3.)

Ettevõtte pidaja eespool tähendatud teadaanded vaatab läbi Tööstusosakonna juures asuv, selle osakonna direktori või viimase asetäitja eesistumisel toimiv, Tootmise Korraldamise Komisjon, mille liikmeiks on veel Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor või tema asemik ja Tööliskoja ning Kaubandus-tööstuskoja esindajad. Komisjon otsustab lihthääletamusega, kusjuures hääle poolnemisel otsustab esimehe hääl (§ 4). Komisjoni otsused esitatakse majandusministrile.

Ettevõtte pidaja võib asuda teadaandes väljendatud tööaja lühendamise või tööliste vallandamise kavatsuse teostamisele ainult siis, kui Tööstusosakonnalt 7 päeva jooksul, arvates teadaande esitamisest, ei saabu vastust või saabub

nõusolev vastus kavatsuse teostamiseks. On loomulik, et vastuse koostab Tööstusosakond Tootmise Korraldamise Komisjoni otsuse või, kui majandusminister seda otsust muudab, majandusministri otsuse kohaselt. Vastusest saadetakse ära-kiri töölisvanemale või töölisnõukogule, kui need ettevõtte juures on olemas.

RT 1939, 110, 849.

Vabariigi Valitsuse otsus 7. detsembrist 1939 lubab maksa riigiasutuste ja -ettevõtete vastavatest töökrediitidest päevapalgalistele töölistele, kes 24. detsembriks 1939. a. on olnud vähimalt 6 kuud riigiasutuste või -ettevõtete teenistuses, 12 krooni lisatasu igale töölisle. Vastavalt tuludele lubatakse seda maksa ka eripõhikirjade ja erieelarvete alusel tegutsevates riigiettevõtetes.

RT 1939, 112, 862.

Riigiteenijale ja -töölisile ühekordselt laste-abiraha maksmise seadus.

RT 1939, 115, 892.

Väikekorterite üürihindade korraldamise ajutine seadus leiab käsitlemist käesolevas numbris teisel.

RT 1939, 115, 894.

Tööstuslike ja kaubanduslike käitiste vanade töövõtjate kaitse seadus leiab käsitlemist käesolevas numbris teisel.

RT 1939, 116, 896.

Määrus tööstusettevõtete asutamise keelu kehtimapanemiseks keelab 1. detsembrini 1940 uute tööstusettevõtete asutamise kummi- ja makaronitööstuse alal.

RT 1939, 116, 897. I. R.

Töölisvanemate koosolekud

Tallinnas

8. veebr. s. a. toimus „Tallinna Rahvamaja“ saalis Tallinna töölisvanemate, Töölis-koja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek. Esimees J. Kurvits esines ülevaatega Tööliskoja tegevusest, puudutades eriti töölisvanemate ja Tööliskoja pingutusi käitistes kavandatavate vallandamiste vältimiseks kui ka raskusi, mis töö-liskonnale tekivad elatusmaksumuse järsust tõusust. Ühtlasi valgustas ta Tööliskoja ja kutseühingute seisukohti töötülide lahendamise seaduse muutmise ja palkade ning elatusmaksumuse kooskõlastamise asjus. V. Udam refereeris käitiste olukorrast ning palgaolude parandamisest. Elavate läbirääkimiste alusel võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek 8. veebruaril 1940. a. leiab, et töö-liskonna olukord on viimasel ajal järjest halvenemas elukalliduse tõusu tõttu. Koosolek leiab, et eriti põhjendamatu on toiduainete hinna tõus, kuna sellega võimaldatakse põllumeestele suuremat sissetulekut linna töötava rahva arvel, kelle sissetulekud on nüügi vähenemas töövõimaluste kestva vähenemise tõttu.

Koosolek nõuab, et riigivõim juhiks kõik majandustõusu ajal rahvamajanduses kogunenud ressursid kui ka sõjaaegsed kasud ostujõu languse ja tööpuuduse ärakohaldamiseks. Tööliskond nõuab oma palkade parandamist nii, et see jõuaks ette elukalliduse tõusust. Palgad peavad tulema korraldamisele ületõõharuliselt, et ükski käitis ei jääks sellest välja ja et elukalliduse tõusu puhul oleks palku vastavalt tõstetud. Selleks on vajaline töötülide lahendamise seaduse kiire muutmine Tööliskoja ja Kutseühingute seisukohtade kohaselt.

Riigikogul tuleb lasteabiraha seadus vastu võtta Tööliskoja ja kutseühingute poolt esitatud kujul. Vabariigi Valitsuse poolt Riigi-

kogule esitatud seaduseelnõu on puudulik. Eriti on vajaline, et seaduse alla arvataks kõik töölised, ka väikekäitiste ja hooajatööli-sed, et abiraha normid oleksid niisama suu-red kui riigitöölistel, et kassa organeis oleksid esitatud tööliste organisatsioonid ja et Vabariigi Valitsuse poolt riigivolikogule esi-tatud tööliste palgalise puhkeaja seaduse elluvõimisel võetaks arvesse Tööliskoja ja kutseühingute ettepanekuid. Ühelgi juhul ei tohiks senist 7-päevast puhkeaega kärpida 6 päevani, nagu seda näeb ette Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu.

Koosolek nõuab, et tööliskonnal oleks võimalus vabalt ja takistamatult kasutada oma seaduslikke õigusi olukorra parandamiseks ja praeguste raskuste võitmiseks. Tööliste kutseühingud olgu niisama vabad kui fabri-kantide ühingud. Tööliskond peab koonduma kutseühinguisse, et ühise jõuga astuda aja-raskuste võitmisele.

Tartus

Tööliskoja Tartu esinduses toimus detsembril keskel Tartu töölisvanemate, Töölis-koja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek, kus kõneles Töölis-koja nõunik A. Renn ning teemal „Töövõim-alused ja palgaolud“.

Kõne võeti elavalt vastu.

Ettekande järele võetakse koosoleku pooit vastu järgmine resolutsioon:

Tartu töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinna-line koosolek leiab, et arvestades elukalliduse tõusu ja tööaja lühendamist peab töö-liskond koondama jõudu palkade tõusu saavutamiseks, mis on seda enam õigustatud, et mada-late palkade tõttu kogunesid tööandjail ma-janduslikud reservid, mida tuleb rakendada rahva olukorra kaitseks. Ühtlasi tuleks pi-durdada elukalliduse tõusu, suunates põllu-majanduse saadusi siseturule selle asemel, et neid vedada võlgu Saksamaale.

Teisena kanti ette tööolusid Tartu käitistest, millistest üldiselt nähtus, et töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise määruse täitmine jätab soovida, millele tööinspektor peaks rohkem tähelepanu pöörama. Eriti viimasel ajal ei ole peagu midagi sel alal tehtud, kuigi vastavad ettekirjutused tööinspektorilt nõuavad täitmist. Ilmneb ka, et mõnedes käitistes tehakse lubamatul määral ületunde, mis praegusel ajal, kus juba on tekkinud rohkemal määral töötuid, ei tohiks olla sallitav.

*

17. jaanuaril toimus järjekordne Tartu töölisanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek. Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär riigivolinik L. Metslang „Tööstuslike ja kaubanduslike käitiste vanade töövõtjate seadusest“.

Kõneleja puudutas ka mõnd uut sotsiaalseaduste eelnõu, nagu erakäitiste tööliste lasteabiraha seadus, kahetsedes, et abiraha normid on väiksemad kui riigitöölistel ja -teenijatel, millega tekitatakse vahesid rahvakihtide vahel. Pealegi on elukallidus tublisti kõrgenenud, mis oleks pidanud põhjustama uues lasteabiraha seaduses ka normide kõrgendamist, mitte aga vastupidist. Uus palgalise puhkeaja seadus on kindlasti samm edasi, kuid selle puuduseks on, et seal on jälle välja jäetud hooajatöölised.

Teisena kõneles Tööliskoja Tartu esinduse esimees O. Koplus väikekorterite üürihindade korraldamise ajutisest seadusest. Koosolek küsimust arutades leidis, et hoolimata sellest, et seadus on puudulik ja vähepakkuv, millele vaevalt võib panna tõisemaid lootusi üürihindade korraldamises, tuleks see siiski ka Tartus rakendamisele võtta, kuna Tartu üürihinnad, eriti väikekorterite osas, on liig kallid. Nii on mitmelt poolt kogutud andmeid, muuseas ka kammivabrik „Estico“ tööliste hulgas, ja sellest on selgunud, et mõnel pool maksetakse isegi üle krooni väikekorterite pörandapinna ruutmeetrit, mis tööliselise 35—50-kroonise kuupalga juures käib täieliselt üle jõu, mida aga ollakse sunnitud maksma ja mis ei jäta oma kahjustavat mõju avaldamata tööliste ja tema perekonnaliikmete tervisele. Imestust tekitas asjaolu, et Tartu linnavalitsus ei ole seisukohta võtnud nimetatud seaduse rakendamisele võtu kohta Tartus, kuna ei olevat selge, kas Tartus on üürihinnad põhjendamatult kõrged, ja ka statistika büroo ei saa aidata oma andmetega, kuna vastavate andmete kogumiseks puudub vajaline raha.

Koosolek võttis vastu järgmise resolutsiooni:

„Tartu töölisanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek Tartus 17. jaanuaril 1940. a. konstateerib, et eriti väikekorterite üürid on Tartus põhjendamatult kõrged, mispärast on tarviline üürihindade kiire korraldamisele võtmine. Võrreldes praegusi üürihindu Tartus 1935. aasta üürihindadega peab tunnistama nende tunduvat tõusu. Nii peavad maksma mõned töölised oma korterist isegi üle 1 krooni põ-

randapinna ruutmeetrit, mis võtab Kr. 35.—kuni 50.— kuupalgaga tööliselt tihti kuni poole tema kuu sissetulekust korteri eest. See raskeandab tunduvalt tööliste ja nende perekonnaliikmete äraelamist ja kahjustab nende tervist ja tööjõudu. Eriti peaks kiirustama üürihindade normeerimisega veel sellepärast, et elukallidus näitab iga päev pidevat tõusu.

Tarviline on asuda odavate ajakohaste tööliskorterite ehitamisele, mille riik ja linna omavalitsus peaksid võtma oma lähemasse töökavva.“

Resolutsioon otsustati saata sotsiaalministrile ja Tartu linnavalitsusele.

Koosolek pidas tarviliseks, et töölisvanemad koguksid käitiste tööliste hulgast andmeid praeguste ja 1935. aasta korteriüüride kohta ja esitaksid need Tööliskoja Tartu esindusele.

*

Tööliskoja Tartu esinduse esimees O. Koplus käis 6. veebruaril s. a. Tartu linnaapea hr. Sinka juures ette kandmas töölisanemate ja kutseühingute esindajate seisukohti Tartu üürihindade ja väikekorterite üürihindade korraldamise ajutise seaduse suhtes, andes üle vastava resolutsiooni. Ühtlasi ta teatas, et tööliste hulgas on kogutud andmeid korterite üürihindade kohta, mis näitavad, et väikekorterite üürihinnad Tartus on põhjendamatult kõrged. Linnaapea vastas, et linnavalitsusel puuduvad selle kohta andmed, mis põhjendaks seaduse rakendamisele võtmist Tartus. Küll on aga antud korraldus linna statistika büroole kiires korras asuda andmete kogumisele väikekorterite üürihindade kohta Tartus. Linnaapea soovitas tööliste hulgas kogutud andmed anda kasutada statistika büroole, mis võiks kiirendada linnavalitsuse otsuse tegemist üürihindade korraldamise suhtes. Andmed 150 väikekorterite kohta on Tööliskoja Tartu esinduse poolt üle antud statistika büroole. Tartu Tööühingute Kesklidule, kes teostas samasuguste andmete kogumist, on soovitatud ka omad andmed üle anda.

Teisena puudutas O. Koplus linnaapea juures töötute töölepaigutamise võimalusi. On nimelt nii, et tööbörssi kaudu talvistele linna-töödele pääsevad ainult need, kel on perekonnas toita 3 last. Ometi ei puuduta häda mitte üksi kolme lapse toitjat, vaid ka teisi. Nii ei ole lastud nimetatud töödele meest, kel on 2 last, pealeselle aga veel naine haige ja ka vana ema toita. On küll jäetud võimalus minna metsatöödele, kuid selleks ei ole paljudel vastavat riietust, eriti veel, kus tänavuaastane talv on liialt külm. Linnaapea on arvanud, et väiksema perekonnaga tööliste, kel on tõeliselt häda, tuleks teha erandeid tööle rakendamises. Üldist töölelaskmise korda muuta ei olevat võimalik selleks määratud väheste krediitide tõttu. Küll on ta aga lubanud võtta küsimuse kaalumisele uues värskeltmääratud linnavalitsuses.

Kolmandana O. Koplus avaldas soovi korraldada nii, et linna heakorra- ja talviste tööde tööliste maksetaks välja ka need päevad, mil suure külma tõttu tööd ei olnud võimalik teha. Linnaapea lubas küsimust kaaluda koos linnavalitsusega.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Trammisõidu hinna alandamine.

Tööliskoda esitas Tallinna linnavalitsusele soovivaalduse, et hommikul enne kella 8-at müüda Tallinna trammidel odavaid edasi-tagasi sõidupileiteid, mille hinnaks oleks 10 senti.

Praegu enne kella 8-at ühekordseks sõiduks müüda 5-sendilisi pileiteid kasutavad eeskätt ruttavad töölised. Oleks aga vajaline, et töolistel oleks võimalik ka alandatud tariifiga töökohast tagasi sõita. Samuti on vajaline, et sellist sõiduhinna alandust saaksid kasutada õiste vahetuste töölised. See moodus oleks aga teostatav ainult odavate edasi-tagasi pileitete müümise mooduse sisse-seadmisega. Õisele vahetusele minev tööline ostaks sel juhul odava edasi-tagasi sõidupileiti hommikul töölt tulles ja kasutaks seda uuesti õhtul tööle minnes.

Õieti on peaaegu võrdne soodustus juba praegu saavutatav ostes piletitraamatuid, millega edasi-tagasi sõidu hinnaks tuleks 11,2 senti. Sellega oleks uue soodustuse ulatus edasi-tagasi pileiti 10-sendilise hinna juures vaid 1,2 senti edasi-tagasi sõidu kohta. Töölistele oleks see aga suure tähtsusega, kuna neil on raske korraga kulutada suhteliselt suurt summat 2 piletitraamatu ostmiseks. Peale töolistel haaraks see soodustus ka teisi palgalisi ja kehvemaid kodanikke.

Linnale ei tohiks see soodustus tekitada kulusid, vaid, vastupidi, see aitaks kaasa liikluse tõusule trammil ja oleks seega linnale aineliselt kasulik.

Väikekorterite üürihindade korraldamine.

Väikekorterite üürihindade korraldamise seaduse põhjal on võetud Tallinnas üürihindade kui põhjendamatu kõrgeid normeerimisele. Vastav määrus tuleb vastu võtta linnavolikogul. Linna sotsiaalosaakond on juba määruse eelnõu koostanud, mis ka vastavates linnavolikogu komisjonides on vastu võetud. Tööliskoda on selle määruse eelnõuga tutvunud ja leidis, et see on enam-vähem rahuldav. Määrus näeb ette keskmise väärtusega korteri põrandapinna ühe ruutmeetri hinnaks 65 senti, missugusele hinnale arvatakse juure või maha vastav %, kui korteril on erilisi hüvesid või puudusi.

Tööliskoda nõudis linnavalitsuselt, et määrus pandaks kehtima kõige kiiremas korras.

Juhendit tööstusõpilaste arvu määramiseks.

Tööliskojaale seisukohavõtmiseks saadetud juhendite suhtes tööstusliku kutseoskuse ametitele tööstusõpilaste arvu ülemmäära kindlaksmääramiseks üksikutes käitistes asu- sid koja organid, ära kuulates kutseühingute arvamisi, järgmistele seisukohtadele.

Seni kehtinud juhendite asendamiseks uutega, laiendades ühtlasi tööstusõpilaste pidamise võimalusi, ei ole praegu mingit tarvidust, kuna töömahu vähenemisega praegustes erakordsete aegade tõttu on riigi kvalifitseeritud tööjõududes üleproduktsoon. Suurenda-

des tööstusõpilaste arvu ülemmäära suurendamisega soodustatakse teatud määral tööstureid, kes kasutavad õpilasi odavate tööjõududena ainult õppimise aja kestes, hiljem, pärast eksami sooritamist, neid vallandades.

Õpilaste arv tuleks määrata käitiste kohta eraldi, kus tööstusõpilaste pidamiseks luba nõutatakse, arvestades õppevõimalusi.

Loengud.

Raadio Ringhäälingus tulevad lähematel kuudel ettekandmisele järgmised Tööliskoja loengud:

1. L. Metslang — Võitlus tööpuuduse vastu.
2. L. Johanson — Töökaitse areng.
3. O. Mander — Uued sotsiaalseadused.
4. L. Metslang — Tööliskond erakordsel ajal.
5. L. Johanson — Tööõnnetuste vastu võitlemine.
6. J. Rebane — Töökohtud.

Jaauarikuust alates korraldab Tööliskoda Tallinnas ja mujal loenguid töölisliikumise, töökaitse, sotsiaalseaduseandluse, majanduslike j. m. küsimuste alal. Loengus leiavad käsitlemist need küsimused, mida nihutab ette elu areng, kui ka muud tähtsamad põhimõttelised ja praktilised küsimused. Loengud on mõeldud eeskätt töölisanumatele, keda valijameestele ja kutseühingute tegelastele, kuid neist võivad osa võtta ka teised asjast huvitatud töölised.

Tallinnas kõnelesid 30. jaan. L. Metslang ja H. Isküll töölisanema ja kutseühinglase tegevusülesandeist erakordsel ajal, 2. veebr. J. Rebane — tööliskonna asutuste seadusest, 6. veebr. A. Renning — Eesti majandusest erakordsel ajal, 3. veebr. L. Johanson — haiguskindlustusest, 13. veebr. L. Metslang — vakakutseühingulistest põhimõtetest ja ülesannetest, 16. veebr. J. Miikelson — koosolekute juhatamisest ja kõneoskusest, 20. veebr. A. Renning — palganõudmistest esitamise ja põhjendamise, 27. veebr. kõneleb U. Toovere — tööliskonna kaasaraäkimisest ratsionaliseerimisel välismail ja 1. märtsil O. Mander — töölise töölepingu seadusest.

Loengud toimuvad koja ruumes igal teisipäeval ja reedel kella 19—21.

Koplis, Rahvamajas, kõnelesid 12. veebr. L. Metslang — uutest kavadest korterikriisi lahendamisel, 19. veebr. H. Isküll — töölise palkadest ja ostujõust praegusel ajal ja 26. veebr. A. Renning — võitlusest tööpuuduse vastu.

Loengud toimuvad Kopli rahvamajas igal esmaspäeval kell 19 alates.

Tartus kõnelesid 2. veebr. A. Kaelas — sagedaimini esinevaist töökaitse seaduste rikumisi, 16. veebr. A. Kaelas — tööinspektsiooni ülesandeist ja korraldusest, 1. märtsil A. Renning — Eesti majandu-

sest erakordsel ajal, 8. märtsil L. Metslang — töölisvanema tegevülesandeist erakordsel ajal ja 15. märtsil O. Mander — tööliskonna asutuste seadusest.

Loengud toimuvad koja Tartu esinduse ruumes, Uueturu 15, igal reedel kella 20 alates.

Narvas kõnelesid 21. jaan. A. Renning — töölisliikumise arengust, 28. jaan. O. Mander — töölise töölep. sead. ja muist

töökaitse seadusist, 4. veebr. L. Metslang — töölisliikumise tekkimisest ja arengust, 11. veebr. H. Isküll — töölise ühistegevusest, 18. veebr. A. Renning — palgaolude korraldamisest praeguste seaduste järgi, 25. veebr. A. Offenbach — kutseühingute ülesandeist.

Loengud toimuvad Narva Tööliskultuur- ja Haridusseltsi ruumes, Suur tän., igal pühapäeval kella 18 alates.

Käitiste elu

Tallinnas

R. Tavasti väärtmetallide

käitises on valitsenud juba kauemat aega rahuldumatus madala palgataseme pärast. Kuna puudus töölise huvide seaduslik esindaja — töölisvanem — ja individuaalsed nõudmised andsid negatiivseid tulemusi, olid töölised sunnitud olukorraga leppima.

1939. a. septembris valiti töölisvanem ja päevakorrale kerkis jälle palgaolude parandamise küsimus käitises.

Arvestades käitise mahajäämist üldisest kullasepatööstala palgatasemest, elukalliduse tõusu ja möödunud aasta head konjunktuuri koos tööartiklite hinnatõusuga otsustati üldkogu koosolekul 1. dets. 1939. a. esineda palganõudmisega.

Tööandjale R. Tavastile esitati ettepanek kõigil töölistel käitises tösta tunnitasu 10 senti võrra. See nõue jäeti tagajärjeta.

Vastulööginna sealtpoolt rõhutati, et tööpäevi tuleks lühendada ja inimesi vallandada. Vallandatigi 2 inimest, hoolimata üldkogu koosoleku ettepanekust, kus 5 sama tööala töölise nõustus kordamööda vähem tunde tegema, mis looks tööandjale täpselt tema enda soovitud olukorra, ainult selle vahega, et need 2 töölise leiaksid samas endale ülalpidamise võimalusi. Põhjendus, et administratiivkulud oleval sel puhul suuremad, on igatahes väga nõrk.

Järgnevalt esitas R. Tavast töölisele ettepaneku: päevapealt sõlmida vastastikusel kokkuleppel leping, mis kohustaks töölise töötama kord 5 t., kord 8 t. päevas, vaid 12-tunnise etteütleamisega. Seejuures rõhutas R. Tavast, et ta ei kavatse üldse nii pea töötunde vähendada ja et seda pole võib-olla kunagi vaja. Milleks aga see kiirustamine? Töölised omalt poolt olid siiski nõus ettepanekust väljendatud soovidele vastu tulema, kuid vaid sel puhul, kui sellega koos kord ometi reguleeritakse nende palgatasu. Nii otsustas üldkogu koosolek 9. jaan. 1940. a. vastu võtta R. Tavasti ettepaneku, kuid koos 10-sendise tunnitasu tõusuga. Viimase mittetäitmisel otsustati alustada töötüli. Tööandja ei nõustunud sellega ega esitanud omalt poolt ka kompromissettepanekut. Järgnes vaid kolme töölise vallandamine, kelle hulka kuulus ka töölisvanema asetäitja — kahe väikese lapse isa. Sealjuures nimetas R. Tavast, et järgmisel kuul tuleksid veel mõned töölised vallandada, nii et töölise

arv jääks alla 50, siis jäävat ära pesuruumide ehitamise vajadus j. m. Siis saab ta kokkuvõtte teha ka töölisvanema tasu vähenemisega, kuna see on tööandjale kogu aeg pinna silmas.

Praegu on R. Tavast peaaegu monopolisti seisukorras selle ala turul ja töötellimistest ei näi kibedat puudust olevat. Ei paista mingisugust vajadust olevat töölise vallandamiseks ega ka tööpäevade lühendamiseks — vaid hädavajaline on töölise palkade tõstmine.

Kuna palgaküsimuses kokkulepet ei saadud, läks asi töötülide lahendamise komisjoni, kus palku tõsteti 8%.

Balti Puuvillast.

Balti Puuvillakäitise eelketruse ja ketruse jaoskonnad algasid jaanuarikuu teisel poolel tööd kahe vahetusega, mistõttu palgati juure ka uusi töölise. Nähtavasti sündib see N. Liidust saadud tellimiste tõttu.

Käitise juhatus e ühe juhtiva isiku seletusel ei oleval ratsionaliseerimine toonud mingit kasu ja see oleval täiesti ebaõnnestunud, kuid siiski see n.-ü. „ratsionaliseerimine“ kestab, töölise tervis hävib ja osal töölisel on kartus värava taha lendamiseks.

Töölise riidehoiuruumide ja muude tervishoiu nõuete täitmine on viibinud, milleks anti tähtaeg 1940. aastaks.

Käitise töölise nõukogu pöördus jaanuarikuu algul s. a. käitise juhatus e poole nõudega tösta töölise palku, kuna käitise saaduste hindu on tõstetud ja elukallidus on töölise palkadest kaugele ette jõudnud. Käitise juhatus alustas töölise nõukoguga palkade tõstmise küsimuses läbirääkimisi ja pärast mõnenädalast seletust ja arutus sõlmiti lisakokkulepe 18. aprillil 1939. a. sõlmitud kokkuleppele, millele pooled 29. jaan. 1940. a. alla kirjutasid. Kokkuleppe järgi Balti puuvilla ketramise ja kudumise vabriku juhatus maksab pärast 13. aprillil 1939. a. kokkulepitud tasude, vabriku töölisele sõjaeagset lisatasu igalt normaalitöötunnilt 2,5 senti, alates 1. jaanuarist 1940. a.

Seda arvesse võttes Balti puuvilla ketramise ja kudumise vabriku töölise nõukogu ja aktsiaseltsi juhatus leppisid kokku, et palgatoõstmise või lisatasu suurendamise küsimus võetakse uuesti kõne alla juhul, kui ametliku elumaksumuse indeksi tõus on vähemalt 5 (viis) punkti, võrreldes 1. veebruaril 1940. a. indeksiga.

Põhipalgana jääb maksma muutmata ku-
jul senise kokkuleppe kohane põhipalk.

Peale eeltoodu lubas juhatus volinik üld-
kogu ettepanekul täita madalamad lüngad
palkade redelil, mida töölised nõudsid juba
ammugi oma koosolekuil.

H. Anton ja Ko

töölise üldkogu koosolekul 15. veebruaril
s. a. seati töölisanema kandidaatideks üles
M. Kiviraiuja, H. Siirvee, A. Kütt ja G.
Lehtmets.

Valimiskomisjoni valiti peale töölisanema
kandidaatide H. Anni.

Valimised on esmakordsed ja toimuvad
27. veebr. s. a. Tööliskonna seas on tekita-
nud suurt pahameelt ja ärevust tööandja
imestamapanev aktiivsus valimiste nurja-
ajamiseks. Olevat sunnitud üht töölisanema
kandidaati vallandamise ähvardusel kandi-
deerimisest loobuma. Kuid see ei annud tule-
musi ja on loota, et tööliskond kõigest hoo-
limata oskab oma õigusi hinnata ja ka-
sutada.

Graafiline asutus „Ligra“

töölisanema valimised toimusid 13. veeb-
bruaril s. a. Töölisanemaks valiti Karl Ven-
der. Valimised olid esmakordsed.

„Põhjala“ töölised saavad 1¼ miljonit senti.

A.s. „Põhjala“ käitise töölise üldkogu
koosolekul ettekantud aruandeist selgus, et
vastavalt tööliskoogu ettepanekule on töö-
liste palgad võetud reguleerimisele tõusu suu-
nas. Selle tulemusena on 75 töölisel töötasu
tõstetud 1—7 sendini tunnis, Vabrik valitsuse
poolt on lubatud tõsta kõikide töölise palku
vastavalt elukalliduse tõusule, kui vabrik kum-
mit saab. Praegu tuntakse toormaterjalist tea-
tavat puudust. Käitises töötab 258 töölist.

Möödunud aastal lubas käitise juhatus töö-
listele kokkuhoitud toormaterjali arvel pree-
miat, kusjuures töölised saavad 50 protsenti
kokkuhoitud toormaterjali väärtusest endale
ja 50 prots. läheb käitise kasuks. Sellane pree-
mia maksmine õhutab töölisi toormaterjali
ratsionaalselt kasutama. Tulemuseks oli, et
möödunud aastal saavutati toormaterjali kok-
kuhoiu läbi üle 2½ miljoni sendi kasu, millest
töölisele maksetakse 1.270.000 senti nelipüha
puhul välja.

Tööliskoogu aruande esitas töölisanem
Kägu. Töölise vabaaja kasutamise kohta
töölisanem Lasn, kes soovitas töölistel astu-
da tehase kultuurühingusse. „Põhjala“ tööli-
stel on oma toitlusladu, kust töölised saavad
soodsalt aineid osta. Lao puhaskasust jaotati
ostjate vahel 7½ prots. ja valiti 7-liikmeline
lao komisjon.

Linna käitistest.

Linna töölise-teenijate pal-
gaküsimuse otsustamiseks peeti 9. veeb-
bruaril k. a. Tall. Omav. Töövõtjate Kutse-
ühingu juhatus, revisjonikomisjoni, usal-

dusmeeste ja linnaettevõtete tööliskoogude
ühine koosolek.

Koosolekul tulid arutusele eelmisel koos-
olekuil ülestõstetud küsimused. Nendes
küsimustes ühingu juhatus esitas järgmised
ettepanekud:

Linna töölise-teenijate praegu kehtivad
palganormid tuleb võtta ümberkorraldami-
sele, neid tõstes keskmiselt 10% võrra, kus-
juures madalamapalgaliste palganormide
tõus peaks protsentuaalselt olema suurem
kõrgemapalgalistest. Palkade alammäärased
tuleks tõsta tööliskoogude poolt esitatud
nõuete kohaselt. Kõrgendatud palganormid
hakkavad kehtima 1. aprillist k. a.

Alates 1. aprillist maksetakse elukalli-
duse lisatasu vastavalt Riigi Statistika Kes-
büroo elumaksumuse indeksi tõusu suuru-
sele.

Kuni 1. aprillini k. a. elukalliduse tõu-
sust tingitud palkade ostujõu languse osali-
seks asendamiseks tuleks kõigile töölise-
teenijatele maksa käesoleva eelarveaasta lõ-
pus, s. o. märtsikuus, poole kuu palk ühes
ühikordse teenistusvanusetasu ja lasteabi-
rahaga.

Perekonnaabiraha ja teenistusvanusetasu
normid töölisele ja teenijatele tuleks üht-
lustada kõrgemate normide tasemeni.

Palgalise puhkuse andmise korda tuleks
muuta nii, et pikemat aega linnatöödel töö-
tanud töölistel oleks võimaldatud kuni üks
kuu järjest kestvat puhkust. Palgalist puh-
kust oleks võimaldatud neile, kes on 6 kuud
tööl olnud, 7 tööpäeva.

Nende ettepanekute üksikasjalisematest
läbirääkimistest ja kokkuleppe saavutami-
sest linnavalitsusega võtaksid osa T.-H.
Omav. Töövõtjate Kutseühingu juhatus ja
linna käitise tööliskoogude esindajad.

Avaldada soovi, et linnavalitsus koostaks
pikemaajalise kava linna töölise-teenija-
tele odavate väikekorterite ehitamiseks.

Selle kava teostamiseks võetakse linna
iga-aastaselt eelarvesse vastavad summad,
kasutatakse riikliku ehituslaenu fondi ja
avalike tööde krediite, kuivõrd ehitustöid
teostatakse talvisel hooajal. Sellase kava
teostamine vähendaks üldist elukorterite
kriisi ja tööpuudust, elustaks ehitustege-
vust ja parandaks linna töölise-teenijate
olukorda.

Kõik tähendatud ettepanekud, peale pal-
galise puhkuse, esitatakse lähematel päeva-
del ülelinnaapeale.

Linnatöölise arvamane on, et nüüd, kus
elukallidus on tunduvalt tõusnud ja paljud
eratöösturid oma töölisega palgaküsimustes
on saavutanud omavahelisi kokkuleppeid,
ka linnavalitsus oma töölisega palgaküsi-
muse otsustab kokkuleppe teel ilma töötüli
komisjoni sundvahendusest.

Organisatsioonide ülirohkus ja
nagu mingi „võidujooks“ veel uute asutami-
seks on linna töölise-teenijate seas kujune-
mas „moehaiguseks“.

Enam-vähem kutseühinguliseks organi-
satsiooniks tulevad arvata Tall.-H. Omav.
Töövõtjate Kutseühing ja Linna Ametnike
ja Kooliteenijate Ühingud. Nende põhikirjad

on laiaulatuselisimaid oma tegevuse piirkondade ja ülesannete poolest.

Peale palga- ja teenistusolude korraldamise küsimuste käsitlemise nad tegelevad abistamise, kultuuriliste, sportliku ja muu tegevusega.

Kuid sellest näib olevat vähe. Pikemat aega tegutsevad linna teenijate laulu- ja muusikakoorid, spordi ja male iseseisvad organisatsioonid. Nendele lisaks registreeris m. a. Tall. Tänavraudteelaste Ühing oma põhikirja trammii-omnibuse tööliste-teenijate kultuurühingu põhikirjaks. Nüüd on ka Elektriijaamas asutatud kultuurühing.

Kõik need ühinged ja organisatsioonid püüavad võimalikult „iseseisvalt tegutseda“. Kõik kannatavad ainelise, tegelaste ja ruumide puuduse all.

Loodetakse mõningatele linnavalitsuse poolt antavatele summadele, et siis mõningaid paralleelüritusi korraldada. Suuremaks, püsivamaks ja järjekindlamaks tegutsemiseks puuduvad võimalused. Kuid peatähtsus ei seisagi selles, vaid selles, et „ei taheta näha, kui teistel hästi läheb“.

Kas sellane otstarbetu, tööliste ja teenijatele ei mingit kasu toov aineliste ja füüsiliste jõudude kulutus ja killustus laieneb ja kaua kestab, on raske ütelda. Kuid linna tööliste-teenijate eneste huvides peaks olema sellele piiri panemine ja olemasolevate kutseühingute tugevaks ja tegevusvõimeliseks muutmine.

Tall.-H. Omav. Töövõtjate Kutseühing ja Linna Ametnike Ühing peaksid oma põhikirjades ulatuses küllaldaselt suutelised olema igakülgsest linna tööliste-teenijate huvide rahuldamiseks. Vaja ainult, et kõik võimalised jõud endid seal tegevusse rakendaksid ja arusaamisele tuleksid jõudude killustamise tööohlikest ja väheseist tulemusist.

Põhja poolitööstuse tööliste

üldkogu koosolek toimus 18. veebr. 1940. a., kus käitise olukorrast andis aru töölisnõukogu liige A. Nigulis. Aruandest selgus, et käitisel on erakordse aja tõttu tekkinud saaduste turustamisega raskusi, mille tagajärjel töölisel on lastud palgalisele puhkusele 19. veebr. kuni 28. veebr., seega on töölisel sunnitud puhkuse vastu võtma talvei.

Koosolekul kõneles Tööliskoja liige A. Kaasik töölisnõukonna päevaküsimustest.

Töölisvanema kandidaatideks seati üles 1) A. Nigulis, 2) R. Pihkov ja 3) R. Runnel.

Valimiskomisjoni valiti peale töölisvanema kandidaatide veel Ivanov ja Viil.

Algatatud küsimuste all nuriseti käitises valitsevate tervishoidlike puuduste üle, nimelt puudub võrdlemisi tolmu töö juures igasugune ventilatsioon, käte pesemiseks seevesi, riiete hoiuks kapid jne.

Raadiotööliste muredest.

„Are“ elektrotehnikatehaste tööliste üldkogu koosolekul arutati praegusi tööolusid. Käitises on jäläänud tööle veel umbes 40 inimese ümber, kuna ligi sada töolist on viima-

sel ajal lastud koju palgata puhkusele ja osaneist on vallandatud. Töömahu kokkutõmbamist on põhjustanud teatavate toormaterjalide puudus.

A.-S. A. M. Lutherist.

A. S. A. M. Lutheri vabriku töölisnõukogu ja käitise juhatuse vahel saavutati pärast pikki läbirääkimisi jaanuari lõpul kokkulepe palkade küsimuses. Kokkuleppe aluseks sai viimasel üldkoosolekul vastuvõetud kompromissettepanek, millest töölisnõukogu tegi mõningaid väiksemaid järeleandmisi. Tööliste nõuded rahuldati umbes 90% ulatuses.

Kokkuleppe kohaselt tõstetakse töötasusid keskmiselt 6%. Kui elatusmaksumuse indeks 1940. a. tõuseb üle 109, maksab käitis alates 1. veebr. s. a. töölisnõukonnale elatusmaksumuse lisatasu vastavalt tõusu protsendile. Käitis maksab igale töölisel lapse sünni puhul 50 kr. Palgalisele puhkuse tasule maksab käitis lisaks meestele kr. 9.— ja naistele kr. 5.—. Igale äripäevale langeva riikliku püha eest maksab käitis meestele kr. 2.68 ja naistele kr. 2.12. Käitis maksab igale töölisel kr. 6.— küttepuude raha, samuti annab jõulukingi. Edasi saavutati kokkuleppega teisigi väiksemaid paremusi.

ETK tehaste üldine palganõudmine.

ETK Kopli metallitehaste, tubakavabriku, paberivabriku (end. Johansoni) o.-ü. „Orto“, pesuõmblustöökoja, naelavabriku ja kartonaažikäitise töölisnõukogude ühisel koosolekul otsustati pöörduda ühiselt ETK juhatuse poole nõudega, et kõikidel päevatöölistel tõstetaks palku 5 senti võrra tunnis ja tükitöölistel vastavalt ajatööliste palkade tõusule. Kus tükitöölistel eritakse pole, seal tuleb sõlmida erikokkulepe. Palgatõstmisel peavad jääma püsima kõik senised soodustused.

Karbitöölise palganõudeid.

ETK karbitööstuse, kõvapapi ja kestattehase tööliste üldkogu koosolekul otsustati nõuda palgakõrgendust meestele 5 senti tunnis ja naistele 20 senti päevas ning tükitöölistele 10%.

Tartus

Jaan Ratniku masinavabriku

töölised pidasid 1. veebruaril s. a. Tööliskoja Tartu esinduses oma üldkoosoleku. Koosolekul selgitas Tööliskoja Tartu esinduse esimees O. Koplus tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrust ja rääkis nende täitmistest J. Ratniku masinavabrikus. Selgus, et määruse täitmises ilmneb liig palju puudusi. Läänud aastal on 5. jaoskonna tööinspektori poolt tehtud paljudes asjades ettekirjutusi ja antud tähtaegu nende täitmiseks, kuid seni on kõik veel korraldamata. Joogivett ei saa käitises üldse olla, sest igal pool on see külmunud. Koosolek tegi töölisvanematele ülesandeks juhtida tähelepanu ilmnunud puudustele ja nõuda viivitamatult nende kõrvaldamist. Kui korraldused ei leia täitmist, astuda energilisi samme vastavais ametiasutis.

Koosoleku tähtsaimaks punktiks oli palga- ja tööolude arutamine ja otsuste tegemine. Sõnavõttudest selgus, et palgad Ratniku masinavabrikus on kehvimald Tartu oludes. Keskmiseks tunnitasuks on 30 senti, aga töötatakse ka 19 sendiga tunnis. Töötatakse 7 tundi päevas, kuid tööpinge näib olevat küllaldane selleks, et võiks ka 8 tundi töötada. Oma sugulasi võetakse käitises juure, kuna aga teisi ähvardatakse vallandada. Valutööde eest maksetakse osaliselt ainult 2 senti kilost, kuna mujal on madalaimaks hinnaks 5 senti. Koosolek otsustas esitada palganõudmise järgmiselt:

Palkadele kuni 25 senti tunnis juure	8 senti;
" 26—30 " " " "	7 " "
" 31—35 " " " "	6 " "
" 36—40 " " " "	5 " "
" 41—45 " " " "	4 " "

Selle juures ei tohiks keegi saada vähemat palka kui 25 senti tunnis. Valutööde eest otsustati nõuda alammääraks 5 senti kilolt. Väiksemate ja keerulisemate tööde puhul lepatakse kokku tööliste ja tööandjate vahel.

Kui neile nõudmistele ei tulda vastu, otsustati alata töötüli.

Nagu kuuldu hiljem, on palganõudele vastuaktsiooniks ähvardatud tööliste vallandamisega. Nii ongi tootmiskomisjoni poole pööratud loa saamiseks vallandada 14 töölisi, kuna põhjendusena on ette toodud koksi puudus. Kuidas selle puudusega tegelekult on, see tuleb nüüd komisjonis lahendada.

Kammivabrikus „Estico“,

mis on üheks suurimaks Tartu käitiseks, vallandati 40 töölisi. Ülejäänud töötavad 4 päeva nädalas, saavad aga 5 päeva palga. Käitist ähvardas kord juba sulgemine ja kõigi tööliste vallandamine, kuid töölislõukogu ja vastavate ametiasutuste vaheliseks töttu oli võimalik käitist seni veel töös hoida. Käitis töötas isegi ajutiselt tööaja ja tööliste arvu vähendamiseta. Enne jõulu soovitati käitise juhatause poolt nooremalele töölisele ja neile, kel elamiseks on muid võimalusi, võtta kammivabrikust lõpparve. Neile makseti siis etteütlemise aja eest tasu korraka kätte, ilma et oleks nõutud selle eest tööd, pealeselle veel lisatasu jõuluks. Selle soovitus peale on paljud lõpparve võtnud.

Tartu linnavalitsuse talvistel töödel

clid töötingimused alguses väga viletsad. Meeste palgaks makseti 1 kroon 25 senti päevas. Töölislõukogu, mis on valitud Tartu linnavalitsuse ehitus- ja ehitusheakorra töölise poolt, ei tahetud tunnistada talviste tööde töölise asjade ajajaks. Nüüd on siiski selles asjas muutus tulnud ja töölislõukogu nõudel on mõndki parandatud. Tükitöö alusel on loodud võimalus päevas teenida meestel kuni 2.40 ja naistel 2.10 krooni. On esitatud palve, et tööliste välja maksetaks ka nende kahe päeva eest, mil töö oli katkestatud erakordse külma tõttu. See küsimus ei ole aga veel otsustatud, kuna selle lahendamise pidavat olema Majandusministeeriumist, kelle summa-dega nimetatud töid tehakse.

Narvas

Narva Kalevist.

Pühapäeval, 28. jaan., toimus Narva Kalevikäitise tööliste üldkoosolek 160 töölise osavõtul.

Palgaküsimuse all nõuti kõigi tööliste palkade tõstmist 5 senti tunnis ja minimaalpalgaks naistele 28 ja meestele 35 senti tunnis. Nende nõudmistele läbiviimiseks otsustati tarbe korral alustada töötüli. Vastuvõetud resolutsioonides nõuti vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise kiiret kehtimapanekut, kõigile tööliste 2-nädalast palgalist puhkust ja kapitalide väljavoolu tõkestamist ning rõhutati kutseühingulise organiseerimise tähtsust.

Koosolekul kõneles Tööliskoja nõunik A. R e n n i n g tööliste palgaoludest ja teistest päevamuredest.

Kreenholmi

tööliste üldkoosolek peeti 4. veebr. s. a. 252 töölise osavõtul.

Töölislõukogu aruande esitas esimees A. T r e i b e r g, kes andis ülevaate möödunud aasta lõpul toimunud töötüli käigust ja märkis viimaste kuude raskusi seoses vallandamisega käitises.

Rohkeid sõnavõtte tekitas Joala vabriku meistri S i m m e n s o n'i toores ja haavav käitumine töölistega, mille vältimiseks sammude astumine tehakse ülesandeks töölislõukogule. Töölised kurtsid, et mõnes osakonnas on töökoormatus kuni poole võrra tõstetud ja neil on võimatu tööga toime tulla. Samuti peetakse seal osa töölisi mitu kuud tagavara töölistena, kuna uutele vähem töötanud tööliste antakse masinad.

Rohkeid murinaid tekkis koosolekul ka Kreenholmi haigla korra üle, kus teenijate puudusel valitsevat suur korralagedus. Ja kuna käitises vallandatakse rasedaid naisi, võeti vastu otsus, et töölislõukogu pöörduks riigivõimu poole sellaste nähtuste tõkestamiseks.

Koosolekut juhatasid A. T r e i b e r g ja O. R a n t, protokollis O. P ö l t s.

Rvl. N. R u u s kõneles praegusest majanduslikust olukorrast ja vanade tööliste kaitsest.

A.-s. „Villa“

tööliste üldkogu koosolek peeti 21. jaanuaril s. a., millest võttis osa ligi 100 töölisi.

Tööliskoja esindaja instr. H. I s k ü l l kõneles tööliste ostujõust ja ühistegevusest.

Järgnevalt töölislõukogu esimees A. R o o d e käsitles käitise palgaolusid, kusjuures koosolek otsustas nõuda palkade tõstmist kõigile võrdse 6 senti tunnis. Nõude läbiviimiseks anti töölislõukogule vabad käed tööandjaga kokkuleppe sõlmimiseks või töötüli algatamiseks. Kokkulepet siiski ei saavutatud ja asi läks T. L. Komisjoni lahendamisele.

Kaevandustes

Goldfields'i

õlivabriku ja kaevandustöölise koosolek peeti 25. jaan. s. a. 150 töölise osavõtul.

Tööliskoja instruktor H. Isküll esines kõnega majanduslikust olukorrast ja töölise päevaküsimusist.

Palkade küsimust käsitles töölisnõukogu sekretär A. Vau, kes tõi ette, et töölisnõukogu on korduvalt nõudnud ettevõtte juhatusel palkade tõstmist vastavalt elukalliduse tõusule, kuid sellele pole vastu tulnud. Hiljuti on antud lubadus, et õlivabriku vahetustöölise palku tõstetakse 2 senti võrra tunnis. Pealeselle kõrgendatakse töölise palku juhatusel äranägemise järgi.

Koosolek otsustas nõuda palgalisa 5 senti tunnis või kr. 10.— kuus neile, kes on kuupalgalisel. Tükitöödele nõuti juure 20%. Edasi nõuti veel, et kaevureile tükitöötasude väljaarvestamine toimuks ühisel alusel Kohtla-Järvega.

Nõudmise läbiviimiseks volitati töölisnõukogu algatama töötüli.

Koosolekul rõhutati paljude poolt, et tööde üldine korraldus on halb ja lonkab mitmeti. See mõjutab ka töölise teenistust. Kaevureil pole kunagi küllaldaselt vagonette ja nende ootamisele läheb palju tööaega asjatult kaotsi. Täidetud vagonettide kontrollimine toimub sihilikult töölisile kahjulikult, kuna kaalutakse ainult väiksemaid vagonette ja suuremaid ei arvestata. Toodi ka ette, et kontrollkaal valetavat ilmselt ettevõtte kasuks. Kõigi selle juures olevat aga veel kümne ja muude asjameeste käitumine töölisega ebasünnis. Sellega seoses mainiti rõhkesti kümnik T. nime.

Ettevõtte poolt lubatud varustust antavat väga puudulikult välja, mispärast koosolek pidas otstarbekohaseks varustusest üldse loobuda ja nõuda selle asemel 2 senti tunnis varustusraha.

Õlivabrikus esineb veel palju töökaitsi ja tervishoiu määruste vastaseid puudusi. Töölisnõukogu kutsel käis 30. nov. möödunud aastal kohal 7. jaoskonna tööinspektor, kes koostas mitmeleheküljelise akti, mis sisaldab 22-st punkti koosneva puuduste loetelu. Kuigi tööinspektor nõudis puuduste viivitamatut kõrvaldamist, ei ole käitise juhatus veel seni seda arvestanud ja töölise tervis ning elu on endiselt alatises hädaohus.

E. Eesti Põlevkivitööstuse K.-Järve töölise erikogu

Üldkoosolekul 14. veebruaril s. a. otsustati alustada töötüli järgmiste nõudmistega läbiviimiseks: tösta töötasusid tunnipalgalistel meestel 5—8 snt. tunnis + kaitsevarustuse raha 2 snt. tunnis õli- ja bensiinivabriku töölised; tunnipalga alammääraks naistele 32 snt. tunnis + 2 snt. kaitsevarustuse raha õli- ja bensiinivabrikus; kõigile naistööliste juure 6 snt. tunnis ja palga alammääraks 30 snt. tunnis, rasketes töötingimustes 32 snt.; tükitöö hindu tösta 15—30%; oma tööriistadega töötavatele töölisetele 2 snt. tunnis tööriistade

kuluna ja et 5% elukalliduse tõusu juures tõstetaks vastavalt töötasusid ilma töötüli ta.

Töölisnõukogu aruande esitas esimees F. Kauks, selgitades ühtlasi Käva mäeosakonna töölise erikogu moodustamise vajadust. Nim. erikogu asutamine otsustati koosoleku poolt jaatavalt.

Koosolekul algatatud küsimuste all sõeluti mitmesuguseid väärnähtusi käitises, mille kõrvaldamist koosolek nõudis.

Koosolekul kõneles rvl. L. Johanson töölise töötasust ja töökaitsesest.

Koosolekut juhatasid F. Kauks ja J. Salnikov. Koosolekust võttis osa 483 töölise.

Kohtla-Järve Põlevkivitööstuse Kukruse erikogu töölised pidasid oma üldkoosoleku 11. veebr. s. a. 146 töölise osavõtul.

Töötüli alustati järgmiste nõudmistega: tösta meestöölise tunnipalka alla 40 s. saajail 6 snt. ja üle 40 s. saajail 5 snt. tunnis; meestöölise palga alammääraks 32 snt. ja rasketes töötingimustes töötavate naiste palga alammääraks 32 snt. tunnis; tükitöö hindu tösta 15—30%.

Ülevaate töölisnõukogu tegevusest andis tnk. liige K. Leinberg, käsitledes esikogude koosolekute ajavahemikul ettetulnud puuduste ja väärnähtuste lahendamist.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti palgalise puhkeaja ja lasteabiraha seaduse kiiret kehtimapanekut Tööliskoja ja kutseühingute seisukohtade kohaselt. Edasi nõuti, et tööliskonnal peab olema võimalus vabalt ja takistamatult kasutada oma seaduslikke õigusi olukorra parandamiseks ja praeguste raskuste võitmiseks. Töölise kutseühingud peavad olema niisama vabad kui vabrikantide ühingud. Tööliskond peab koondama kutseühingusse, et ühise jõuga astuda ajaraskuste võitmisele.

Koosolekul kõneles Tööliskoja sekretär O. Mander tööliskonna päevaküsimusdest.

Koosolekut juhatasid J. Salnikov ja H. Illisson, protokollis J. Palginnõmm.

Viljandis

Olukord a.-s. Viljandi mehaanikatöökodades.

Sestsaadik, kui lahkus Saksamaale töökodade peaaktionär Ungern-Sternberg, on olukord käitises halvenenud. Töölise arv on vähenenud 32-ni (suvel oli 56 töölise). Et seni pole veel suudetud lahendada töökodade vastutava juhataja küsimust ja selle aset täidab keegi õppinud tööline, siis kannatab käitise endiselt edasi töötellimiste puuduse all. Varandus ja masinad on panditud kohalikule Saksa laenu-hoiukassale. Nii on töölisel ka raskusi saamata palga kättesaamisega. Töölisvanemal Zernantil on sageli tulnud välja astuda tööliskonna õiguste kaitseks. Eriti imelisena paistab asjaolu, et töökoda tahetakse nagu meelega ühe „ärilise“ ringkonna poolt halvata, et siis, kui töökoda läheb müügile, see saada soodsatel tingimustel oma valdusse. Töökodal on ruumid ja masinad korras, kuid puudub ainult õige korraldava käsi selle juhtimiseks.

Hoffi nahavabrikust.

Nagu teada, jäi Hoffi nahavabrik määramata ajaks seisma ja töölt vallandati kõik töölised — ligi 40. Nüüd jaanuarikuu lõpul esitas üks osa töölisi käitise juhatusel nõude ületunnitasa asjus, missugune tasu on suuremal osal töölisel ligi 5—6 aastat saamata ja ulatub kuni 200 kroonini. 8. jsk. tööinspektori vaheltsobitusel läks mitmel töölisel korda oma saamata palk kätte saada kokkuleppel, muidugi ilma viivitusprotsendita. Kuid osa töölisi ei taha nii kergesti järele anda, vaid neil on kavatsusel suuremaulatuseline nõudmine Hoffide vastu, kus on arvestatud ka palgale lisanduvad viivitusprotsendid, puhkeaja tasud jne.

Viljandi tulitikuvabrikust.

1. veebr. s. a. hakkas Viljandi tulitiku- vabrikus kehtima 4-päevane töönalal. Tööseisak on seega reedel ja laupäeval, nii et tikuvabriku tööliskond omab nädalas 3-päevase „pühadeaja“. 4-päevane töönalal on tingitud sellest, et sõjaolukorra tõttu ei suudeta tikke tarvilisel määral välismaale transporteerida.

Töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste koosolek Viljandis.

11. veebr. s. a. toimus Viljandi Töölisühingu ruumes Viljandi töölisvanemate valijameeste ja kutseühingute ühine koosolek. Koosolekul kõneles Tööliskoja esimees sm. J. Kurvits, kes andis ülevaate tööliskoja tegevusest ja selgitas pikemalt uusi sotsiaalseadusi. Uute seaduste kohta võeti elavalt sõna ja arutati ühiselt neid lünki, mis on sattunud uutesse sotsiaalseadustesse — eriti uue puhkeaja seaduse eelnõusse. Pealeselle võeti elavalt sõna elukalliduse tõusu ja tööpuuduse kohta.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti elukalliduse tõusu pidurdamist, palkade parandamist, töötülide lahendamise seaduse kohest muutmist, tööliskonnale võimalust oma seaduslike õiguste vabaks kasutamiseks ja rõhutati kutseühingulise organiseerumise tähtsust.

Sindis

Pühapäeval, 11. veebruaril, toimus Sindi tekstiilkäitise töölise üldkogu koosolek „Sõpruse“ saalis. Koosolekust võttis osa 322 töölise, seega üle poole, sest käitises töötas 618 töölise. Koosolekut juhatas J. Kuller ja protokollis H. Meola. Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang teemal „Töölise päevaküsimusi“. Kõne lõppes elava aplausiga. Ka esitati terve rida resolutsioone, mis võeti ühel häälel vastu. Resolutsioonid olid järgmised:

1. Koosolek nõuab, et käitise vanadele töölisele, kes on vallandunud enne 15. nov. 1939. a. ja kes ei kuulu seega vanade töölise kaitse seaduse alla, käitise juhatus maksaks pensioni ühesugusel alusel teiste käitise pensionäridega.

2. Koosolek nõuab, et tööliskonnal oleks võimalik vabalt ja takistamatult kasutada oma

seaduslikke õigusi olukorra parandamiseks ja praeguste raskuste võitmiseks. Töölise kutseühingud olgu niisama vabad kui vabrikantide ühingud. Tööliskond peab koonduma kutseühingusse, et ühise jõuga asuda ajarakuste võitmisele.

3. Koosolek nõuab, et eesti rahva töö arvel kogutud sakslaste kapitalid ei läheks Eestile kaduma ning jäetakse riigi kätte.

4. Koosolek nõuab, et viivitamata maksma pandaks vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustus.

5. Koosolek nõuab, et Riigikogul tuleb lasteabiraha seadus vastu võtta Tööliskoja ja kutseühingute poolt esitatud kujul. Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõu on puudulik. Eriti on tarviline, et 1) seaduse alla arvatakse kõik töölised, ka väikekäitiste ja hooajatöölised, et 2) abiraha normid oleksid niisama suured kui riigitöölistel, 3) et kassa organeis oleksid esindatud töölise organisatsioonid.

6. Koosolek nõuab, et Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud palgalise puhkeaja seadus võetaks vastu Tööliskoja ja kutseühingute ettepanekute kohaselt. Puhkust tuleb anda kõigile töölisele, kes on töötanud ühe aasta, vähimalt kaks nädalat.

7. 1) Praegusel ajal peab riigivõim pingutama kogu jõudu tööpuuduse ärahoidmiseks. Selleks tuleb hoolt kanda, et rahval oleks võimalik osta vabriku saadusi senisel arvel ja et palkade tõus jõuaks elukalliduse tõusust ette. 2) Tööandjaid tuleb seadusega kohustada moodsaid ja tervislikke vabrikukortereid ehitama. Ministeeriumide kavand ainult omanduskortereite ehitamiseks on tööliskonnale vastuvõetamatud.

Põnevaimaks arutusaineks oli palgaküsimus. Töölisnõukogu esimees Ed. Saar kandis ette käitise juhatusel ettepaneku, et alates 1. veebr. 1940. a. käitise juhatus maksab igale töölisele tehtud töötunnist eest lisatasu 2,5 senti tunnis. Ületundide eest seda ei makseta. See oleks n.-n. „elukalliduse maks“ ja see maksetaks iga kuu lõpul välja. Palgana seda palgaraamatuse töötunnile juure ei arvestata. Kui elukallidus tõuseb üle 5 punkti, aluseks võttes 1. veebr. 1940. a., tõuseb ka nimetatud maks. Koosolek leidis säärase pakkumise olevat vastuvõetmatu ja esitati uus ettepanek, mis oli järgmine:

1) Ajatöölistööstal palganormid: Töölisele, kelle tunnipalk on 27 senti või vähem, 30%; töölisele, kelle tunnipalk on 28—32 snt. või vähem, 25%; töölisele, kelle tunnipalk on 33—39 snt. või vähem, 20%; töölisele, kelle tunnipalk on 40—50 snt. või vähem, 15%.

2. Tunnitasadest murrud kaotada ja need ülespoole viies muuta täisarvudeks.

3. Ühegi meestöölise tunnipalk ei tohi olla madalam kui 32 senti tunnis. Ühegi naistöölise tunnipalk ei tohi olla madalam kui 28 snt. tunnis.

4. Tükitöötasunormetööstal 22%.

5. Tükitöö puhul peab igale töölisele olema tagatud põhipalk, meestele 32 senti ja naistele 28 senti tunnis.

6. Igale äripäevale langeva riikliku püha eest tuleb maksa tasu vastavalt tööliste tegelike teenistusele.

7. Kõik töölistele käitise poolt praegu antavad naturaaltasud ja muud soodustused peavad jääma endisiks.

8. Kui elatusmaksumus tõuseb vähimalt 5 punkti, on töölistel uuesti õigus alustada töötuli.

Juba 18. jaan. 1940. a. esitas töölisnõukogu elukallidusest tingitud palganõudmise. See venis kuni 1. veebruarini, millal „elukallidusemaksu“ lubati ja toonitati, et seda tehtavat ametnike arvel. Töölisel teiste arvelt midagi ei taha ega pidanud seda moodust kohaseks. Elukallidus on esmajärguliselt tarbeaineilt palju tõusnud. Ka tõsteti uuest aastast riidehindu. Ametnikele kingiti pühadeks ühe kuu palk ja jaanuaris jälle poole kuu palk. Sellest nähtub, et käitisel ei lähe raskeks ka loova töö tegijate nõudmistele rahuldamine.

Veepuudus annab end üha teravamini tunda. Sellest tingitult katsuti mitmed jaoskonnad hiljem tööle rakendada, et mitte jõujaama korraga liiga koormata. Ka see ei annud tulemusi. 30. jaan. 1940. a. algas käitis tööd kahes vahetuses, ja nimelt nii, et kaleviosakond töötab ühes ja puuvillaosakond teises vahetuses, kusjuures nad vahetavad omavahel igal teisipäeval. Nii saadakse ikka läbi ja on kuulda, et sääraselt jäävad käitised töötama ka siis, kui veepuudus lõpeb.

Sindi tekstiilkäitise kontorist lahkus administratiivametnik E. Limvere. Temata jääb Sindi seltside elu vaesemaks ühe aktiivse tegelase võrra. Ka tööliiskonnas oli E. Limvere võitnud lugupidamist. Teda tunti koha peal kui õiglast ja vastutulelikku ametnikku. Ta asus Narva. Sindi töölisel soovivad talle kõike head uuel uuel kohal ja jäävad lootma, et ka uus ametnik käiks eelmise jälgedes.

Sindi Tekstiiltööliste Kutseühing koos Pärnu Tekstiiltööliste Kutseühinguga esitas Tekstiiltööliste Kutseühingute Liidu põhikirja registreerimiseks. Seda ei registreeritud, vaid tehti tingimuseks, et Tallinna Tekstiiltööliste Kutseühing võetaks asutajana hulka. Uute arusaamatuste ärahoidmiseks mainitud kutseühingud ootavad ära, millal teised sama ala kutseühingud kaasa tulevad, et ühiselt moodustada liit. Muidu ehk leidub jälle mõni kutseühing, mida hooldatakse, ja nii ei saa liidust asja.

Sindi T. Ü. tegevuses on märgata edu. Organiseerimine edeneb ja juba on üle 50% töölistest ühingu liikmed. 8. veebr. algas kutseühingu korraldusel näitekursus, millest ka kohalike organisatsioonide näitlejad osa võtsid. Kursuse lõpul, 24. veebruaril, s. o. Vabaduspäeval, toimus kursuse lõpp-pidu, mil esitati 3-vaatuseline dramatiseering „Andres ja Pearu“ .

Tööline.

Raudteelt

Raudtee liinitööliste eksamineerimise korrast.

Raudteel kehtiva korra järgi peavad kõik päevatöölised, kes soovivad asuda kuupalgalisele kohale, näit. remonditööliseks, ülesõidu-

koha- või teevalvuriks, silla- või signaalilukusepaks, laudsepaks jne., sooritama vastava komisjoni ees sellekohase kutseeksami. Ka juba nimetatud kohtadel teenivad töölisi eksamineeritakse täiendavalt nende teadmiste uuesti kontrollimiseks, kuid seda tavaliselt mitte üldiselt, vaid ainult eriküsimustes. Päevatöölise eksami kava on, võrreldes neil hiljem täita tulevate teenistuskohustustega kuupalgalisel kohal, laialaatuseline ja mõnes osas liialduseni minevat nõudlik. Peale üldise kirjaoskuse ja üldteadmiste peab eksamineeritav vabalt käsitama nelja aritmeetilist tehet, nende seas ka liht- ja küm-nendmurde, perioodilisi arve jne. Eriti nõutakse oskust nii lihtsamate kui ka keerulise-mate pindade ja mahtude arvestamisel, näit. ringi, tsilindri, koonuse. Tundma peab eksami sooritaja üle kümne raudtee alasse puutuva määruse, neist palju meelespidamist nõudvat signaalide määrust — 100 lk., ja arvude rägastikku sisaldavat tehnilist määrustikku — 200-lk. ehituste korrashoiu juhendit. Lõpuks järgneb küsimustik juba terve rea praktiliste tööde alal, mida eksamineeritavad teavad küllaldaselt, kui aga eksamineerijad küsimustes liig teoreetilisele pinnale ei kaldu. Nii siis näiteks raudtee remonditööline, kelle peamisteks tööabinõudeks on igapäevases elus töö juures kang, haamer, labidas, topser ja tee laiuse mõõtmise šabloon, peab olema kõigiti ettevalmistatud ja „õpetatud“ mees. Liikluse julgeolek on antud seega küllalt usaldusväärsesse ja kindlatesse kätte. Kuid kõige selle juures on siiski üks väike „aga“. Kõigepealt puudub määrus või eeskiri selle kohta, kellele ja mis alusel või järjekorras eksamile pääsmist teenistuses edasipääsuks üldse võimaldatakse. Kõneldakse küll sealjuures hoolsuse, püüdlikkuse, korralikkuse ja teiste sellaste üldilmeliste jaatavate inimomaduste arvessevõtmisest, kuid sellased omadused, nende seas mõnikord ka mainitav algatusvõime, on tegelikult elus väga mitmeti ja sageli vastukäivalt tõlgendatavad. Tagaplaanile on jäänud siiski kaaluvamad momendid, nagu päevatöölisena teenitud aeg raudteel ja sellest olenev tööoskus, perekondlik seis jne. Tegelikult on olukord kujunenud sellaseks, et eksami sooritada soovijad esitavad kirjalikud tempelmaksustatud palved, millede hulgast vastav liinijaoskonna juhataja soovivad kandidaadid välja nopib.

Veel tähtsam on eksamineerimise toiming ise. Eksamikomisjon koosneb kohalikust liinijaoskonna juhatajast või tema abist, kes on ühtlasi komisjoni esimeheks, ja viimase poolt nimetatud temale ametialal alluvast kahest teemeistriks. Eksamile võidakse kutsuda mõni kandidaat kas üksikult, mille puhul tema teadmiste ulatus jääb vaid asjaosaliste teada, või kutsutakse mitmed kandidaadid ka korraga eksamile. Eksamineerimine toimub suulistele küsimustele vastamise ja kirjalike ülesannete lahendamise teel ning komisjoni otsus eksamineeritava kohta tehakse tavaliselt hiljem teatavaks.

Raudtee liinitööliste koosolekuil on mitmel puhul avaldatud tööliste poolt nurinat selle üle, et neid, hoolimata nende soovist, kuu-

teenija-eksamil ei kutsuta ja et eksamikomisjonid mitte igal pool ja alati küllaldaselt erapooletult ei talita. Mis puutub eksamikomisjoni koosseisu, siis läks raudteelastel korda 1933. a. algul ametis olnud teedeministri kaudu viia asi niikaugele, et igasse eksamikomisjoni koosseisu pidi kuuluma ka vastava käitise töölisnõukogu esindaja. Raudteetal. direktori poolt avaldati isegi vastavad käskkirjad, millede järgi töölisnõukogudel olid peale eelnimetatu veel juurduse, korteri- ja sanitaarolukorra järelevaatuse komisjonides esindused ette nähtud. Tegelikult jäid muutunud olukordade tõttu töölisnõukogudel need kaasaraäkimise õigused oma esinduste kaudu kätte saamata, kuigi seda pikema aja jooksul korduvalt nõuti. Eksamikomisjoni suhtes muudeti hiljem töölisnõukogude esindusõigus ära. Elu aga näitab, et see siiski oleks variline õigluse saavutamiseks selles küsimuses. Seepärast eeltoodud põhjusil kokkuvõte:

1) Raudtee liinitöölise töölisnõukogud ja kutseorganisatsioonid peaksid algatama nõude kindla korra ja aluste kehtimapanekuks, mille järgi päevatöölised, kes soovivad kuutöölise kutseeksami sooritada, eksamil kutsutaks.

2) Eksamikomisjonis eksamineeritavate teadmiste erapooletu hindamise kindlustamiseks olgu ka töölised esindatud oma esindajate kaudu.

Tööajast ja tööloleku ajast raudteel.

„Riigi Teatajas“ nr. 10 — 1931. a. avaldatud määrus raudteeteenijate tööaja ja puhkeaja kohta näeb ette, et töö raudteel korraldatakse igas ametis kaheksatunnilise tööpäeva põhimõttel, kusjuures tehakse vahet tööaja ja tööloleku aja vahel. Tööajaks loetakse aeg, mil teenija vahet pidamata teeb tööd. Tööloleku ajaks loetakse teenistuskohuste täitmine säärasel teenistuskohal, kus ei ole nõutav vahet pidamata töötamine, näiteks valveteenistus.

Tööaeg ööpäeva jooksul võib tarviduse järgi ulatuda, vastavalt tööde iseloomule ja aastaegadele, üle 8 tunni, kuid keskmiselt aastas ei või tööaeg olla pikem kui 8 tundi ööpäeva kohta. Rohkem töötamise järele ühel hooajal peavad järgnema teisel hooajal lühemad tööpäevad. Viimasena mainitud määruse osast tingitult on pärit Raudteetalituse 10-tunnilise tööpäeva sisseseadmise püüded suvekuudel liinitöödel, mis ka korraks juba 1930. a. suvel teostamist leidis, kusjuures siis talvekuudel töötati 6 tundi päevas. Teiskordselt üritati seda katset 1939. a. algul, kuid tänu tööliskonna üksmeelsele ja jõulisele vastuseisule oldi sunnitud loobuma sellest kavatsusest.

Tööloleku aeg võib määruse järgi üldiselt ulatuda aastas keskmiselt 12 tunnini ööpäeva kohta. Tööaja või tööloleku aja ja puhkeaja igas teenistusharus määrab kindlaks määruses ettenähtud piirides Raudteetalitus. Vahetuslikel teenijail, kes teenivad kohtadel, kus teenistus nõuab ööpäeva kestes alatist töölolekut, on ühekordne tööloleku ülemmäär 16 tundi. Neile teenijaile võimaldatakse kuu

jooksul vähimalt üks kord 24-tunniline puhkus. Tööloleku aja küsimus ja selles määruse järgi püstitatud normid puudutavad peamiselt raudtee ülesõidukoha valvureid. Viimased kuuluvad küll tööstusl. käitiste tööliskonna asutuse (töölisvanemate) seaduse alla, s. o. omavad aktiivse ja passiivse valmisõiguse töölisnõukogu valimistel, ning töölisnõukogul on õigus nende huvisid esindada ja kaitsta. Tööstusl. käitiste tööaja seaduse alla aga ülesõidukoha valvurid ei kuulu, sest selle seaduse § 2 pkt. 5 järgi on sealt välja arvatud teiste seas ka vahid, kes ei pea töötama kogu aeg, vaid ainult olema töövalmis, ja kes võivad viibida töövalmis olemise ajal selleks eraldi määratud ruumes — valveonnis. Ülesõidukohad on seal kehtiva valvurite tööloleku aja normide suhtes praegu kaheksagused: kahevahetuselise ja kolmevahetuselise teenistusega. Kolmevahetuselistel ülesõidukohtadel on valvurite tööloleku ajaks järjest 12 tundi, millele järgneb 24-tunniline puhkeaeg. Sealjuures tuleb kaasa arvata muidugi kõik pühad ja pühapäevad. Seega oleks neil valvureil keskmine tööaeg 240 tundi kuus, millest tuleb maha arvata neile peagu üldiselt antav vähimalt üks 36-tunniline igakuine täiendav puhkeaeg. Põhjendades väiksemat liiklemist ja tegevust on olemas veel terve rida kahevahetuselise teenistusega ülesõidukohti Tallinnas, Tartus, Türil jne., kus valvurite olukord on tööloleku aja suhtes märksa halvem. Tööloleku ajaks on nimetatud ülesõidukohtadel 12 tundi ja sellele järgneb 12 tundi puhkust. Üks kord kuus antakse neile valvureile 24-tunniline täiendav puhkus ja veel neli korda kuus 12 tundi, mis on mõeldud vahetuse murdmiseks päevaselt teenistuselt üleminekul ööteenistusele ja vastupidi. Igapäevasele teenistusele järgnev 12-tunniline puhkeaeg kulub valvurile kibedasti ära töölemineku ja töölt tuleku, pesemise, söömise, riietumise ja magamise peale, kusjuures oma kodulele majapidamisele ja perekonnale ei saa sellest napist ajast midagi pühendada. Selleks peab jätkuma aega siis mõni kord kuus antavast täiendavast puhkeajast, missuguse aja arvel paljudes kohtades valvur peab muretsema töökohale veel teenistulikke tarbeid, nagu petrooleumi, lambiklaase, luudi jne. Parima tahtmise juures ei leidu vaba aega meelelahutuseks, kuigi see üksildase ja üksluisse töö tõttu vajaline oleks. Halenaljakas on olukord veel seepoolest, et tihti sellastele kui vastumeelsetele kohtadele satuvad just nooremad teenijad, kes selle kui esimese neile pakutava koha on sunnitud vastu võtma. Pealegi on valvureile tervislikust seisukohast püstitatud valjud nõuded, eriti nägemise ja kuulmise teravuse suhtes, mida perioodiliselt kontrollitakse, ja vanemad inimesed ei vasta sageli neile nõuetele. Kahevahetuselise teenistusega ülesõidukohad on pärit ajast, mil liiklemisolukord oli hoopis teissugune ja kus valvur tõesti teatud tööloleku aegadel võis suurema riisikota lubada endale korraliku uinaku. Praeguse aja mitmekordselt suurenenud rongide tiheduse ja kiiruse, samuti ülesõidukohast üleliiklejate sõidukite arvu ja mitmekesisuse juures peaks

kahevahetuselised ülesõidukohad oma aja tõesti juba ära elanud olema. Osaliselt on neid raudtee kutseühingute kaastoimel ka juba likvideeritud. Alles hiljuti pöördus Tallinna Raudteeliini Töölise Kutseühing selles asjas Raudteetalituse poole paari Tallinnas asuva kahevahetuselise ülesõidukoha muutmise asjas kolmevahetuseliseks. Teadagi on selles ka raskusi, kuna see nõuab koosseisude suurendamiseks rahalisi kulutusi. Kuid järkjärgult peaksid kõik kahevahetuselised ülesõidukohad lähemal ajal kaduma, sest nagu valvurid ise avameelselt tunnistavad, on nad pika tööloleku aja ja vaba aja peagu täiesti puudumise tõttu elusalt maetud oma valveomnidesse. Ja selles pole vähimatki liialdust.

Lõpuks olgu märgitud üks arusaamatus tööaja ja tööloleku aja tõlgendamise suhtes. Liinitöölised, kelle kohta on tööaja seadus kehtiv, sõidavad lumesahaga töötamiseks näiteks Tallinnast Haapsallu. Sihtkohast sõidetakse tagasi oma alatisse töökohta pärast töö lõpetamist kas samal lumesahal või rongiga. Kestab eemalolek alatisest töökohast vähimalt 8 tundi, maksetakse igale lumesaha meeskonnas olevale tööleise lähetusraha. Varem ail aastail makseti sel puhul töölistele aja eest, mis lähetusel ületas 8 tundi, ka veel ületunnitatu, kuigi see aeg iseendast oli tagasisõidul rongi oote- või sõidu aeg. Viimase paari aasta jooksul enam selle eest ületunnitatu ei makseta. Päevatöölisele maksetakse üle 8 tunni väljasõidud aja eest normaaltunnitatu ja kuutöölisele ei makseta midagi, kuigi mõlemad ühteviisi tööaja seaduse alla kuuluvad. Liinitöödel töötavad töölised ei saa mingit „tööloleku“ aega endi suhtes kehtivaks lugeda, sest neil on tegemist ainult tööajaga. Rongil tagasisõidu aega vabalt oma äranägemise järgi kasutatavaks ajaks ei saa ka lugeda, kuna tagasisõit sünnib ühise ametliku piletiga. Tuleb ikkagi arvata, et tegemist on niisugusel korral ikkagi tööajaga ja sel juhul normaaltööaja ületamisel ületunnitööga, mille tasumise kord on kindlaks määratud. Selle küsimuse lahendamise tõstis üks liini tööliskogudest üles juba paari aasta eest, kuid Raudteetalitus ei ole suutnud sellele seni veel vastata. Hiljuti teatati, et kogutakse andmeid selle kohta veel teistest liinijaoskondadest. Varsti peaks selguma, kas ja kuidas saab selle küsimuse õiglaselt ja rahulikult lahendada.

Töölise arvu suurenemine liinitöödel.

Käesoleval talvel asetleidnud rohked lumesajud on põhjustanud tunduvalt töölise arvu suurenemist liinitöödel üle riigi. Eriti on see sündinud linnades ja kõigis suuremates jaamades. Enamik töolistest on palgatud lühemaajalise lepinguga ning tarbe korral, lumesadude edasi kestes, pikendatakse töölisega sõlmitud töölepinguid. Tähtsamates keskustes on tehtud ka ületunnitoid, millede tegemine on piiramatu raudteede liiklemisvabadena hoidmiseks. Hoolimata sellest on esinenud üksikud nähted, kus töölisi on lastud väljaspool tööaega tööd teha, kuid ületunnitatu pole tahetud maksa, vaid on pakutud vasta-

valt vaba aega tagasi. Kui see on teatavaks saanud tööliskogudele, on sellased küsimused siiski lõpuks lahendatud ületunnitööde tasumise korras. Raudteel on alatine sekeldus selle aja tagasiandmise püüdega rahalise tasu asemel, ja kuna tööliskogudel on käitise suure ulatuse tõttu võrdlemisi raske kohtade peal seda kontrollida, siis oleks soovitatav ja tarviline, et töölised sellastest juhtudest ise aegsasti tööliskogu informeeriks.

Remonditöölise puhkuse küsimus.

Kuna on selgunud, et mõnes piirkonnas ei ole võimaldatud remonditöölisele puhkust vastavas seaduses ettenähtud täiel määral ja üldse on liigseid erinevusi piirkondade vahel puhkuste võimaldamisel rem.-töölisele, siis pöördus Tallinna Raudteeliini Töölise Kutseühingu juhatus Raudteede Talituse Ehitusameti juhataja poole, paludes puhkuste võimaldamise korra ühtlustamist ja töölisele puhkeaja täiel määral võimaldamist.

Raudtee pealoo

töölise koosolek toimus 15. skp. Koosolekut juhatas P. Pinsol ja protokollis H. Prügi. Pärast töölisvanema J. Talviku sõnavõttu palkade küsimuses otsustas koosolek nõuda palgalisa kuuteenijale 25% ja päevatöölisele päevapalga alusmääraks Kr. 3.—. Senised päevapalgad olid 168—208 senti. Peeti veel soovitatavaks, et päevatöölisele võimaldaks teha raskemaid töid tükiviisi, kusjuures tükitöötasu peaks kujunema igakordse erikokkuleppe alusel. Otsustati pöörduda veel raudteetalituse poole palvega priikorterite saamiseks raudteemajades ja, kui see pole võimalik, nõuda korteriraha.

Tööliskoja instruktor H. Isküll kõneles majanduslikest päevaküsimustest.

Mujalt

Kohilast.

14. skp. peeti Kohila paberivabriku töölise üldkogu koosolek, millest 150 töölise osa võttis. Koosolekul otsustati nõuda töölise palkade tõstmist 12 senti tunnis. Meestöölise tunnipalkade alammäär kindlustamist nõuti 38 sendile ja naistöölistel 33 sendile. Tükitöölise palkade tõstmist nõuti 35 prots. võrra. Tükitööl tuleb tagada põhipalgana päevapalk ja sellele 50 protsenti lisatasu. Tagatud põhipalk tuleb kanda palgaraamatusse.

Kõigile töölisele tuleb anda naturaaltasusid ühisel alusel ja ühesuguse töö eest maksetagu töölisele ühesugust palka, kusjuures palkade ühtlustamise aluseks tuleb võtta praegu maksetavad kõrgemad palgad. Kõik senised soodustused tuleb jätta püsima ja kanda palgaraamatusse. Uued palgad peaksid hakkama kehtima 16. veebruaril. Nende nõudmiste teostamiseks anti tööliskogule volitus töötuli alustamiseks.

Käitises töötab 264 töölise. Töölised põhjendavad oma nõudeid sellega, et Kohila paberivabriku töölise palgad on tunduvalt madalamad paberitöölise palkade üleriiklikest keskmistest. Samuti on elukallidus tõusnud.

Möödunud kevadel saavutati töölise ja käitise juhatause vahel kokkuleppe palkade as-

jus. Detsembris pandi 1 sent tunnis juure ja uus kokkulepe kehtis 1. veebruarini.

Koosolekul kõneles J. M i h k e l s o n kutseühinguist ja Tööliskoja sekretär O. M a n d e r töölistkonna päevaküsimustest. Pealeselle võeti vastu rohkesti resolutsioone, milles nõuti töölistkonna olukorra parandamist, elukalliduse tõusu tõkestamist, palgalise puhkeaja ja lasteabiraha seaduse kiiret kehtimapanekut Tööliskoja ja kutseühingute seisukohtade kohaselt.

Kehras tõsteti kokkuleppel palku.

Kehra sulfaattselluloositehase töölised nõudsid jaanuarikuus palkade tõstmist keskmiselt 7 snt. tunnis ajatöölistel ja tunnipalga alamääraks meestele 39 ja naistele 29 snt. tunnis ning tükitöölisele 15% juure.

Veebruarikuu algul saavutati käitise juhataja ja töölisnõukogu vahel palkade küsimuses kokkulepe, mille kohaselt palku tõstetakse 3 snt. tunnis ja kuupalgalistel 4 kr. kuus. Tükitöödel jäävad hinnad endiseks.

Tunnipalga alamääraks propsilaos töötajale meestele 25, naistele 21 snt. tunnis.

Kokkulepe kehtib kuni 1. okt. 1940. a., eeldusel, et elatusmaksumus ei tõuse üle 5% võrreldes 1. veebr. 1940. a.

Hiiu-Kärdlast.

Hiiu-Kärdla kalevivabrik läks novembris üle 4-p. töönädalale (enne töönädala lühendamist vallandati ca 65 töölise), 18. det. kuni 8. jaan. käitis seisis. Lühendatud töönädal, kolmenädalane palgata puhkus ja ennegi väga madalad palgad löid töölised äärmiselt kitsikusse.

Käitise juhatus andis küll jõuluringina Kr. 15.— neile, kes on käitises töötanud üle 50 a., ja Kr. 10.— neile, kes on töötanud alla 50 a., kuid see ei parandanud olukorda. Jaanuaris taheti vallandada 12 töölise kraasi- ja ketramisjaoskonnast. Nim. jaoskonna töölised, et mitte hoopis tööta jääda, on sunnitud nüüd töötama 2-p. töönädalaga. Ka teistes jaoskondades on tükiteenistus tunduvalt langenud ja palgakõrgendamise nõuded on jäänud tagajärjeta.

Käitise juhatus räägib aga vallandamistest. Töölisnõukogu tegi ettepaneku lasta vanemad, 65—75 a. vanusega, töölised pensionile, kes sel-

leks ise soovi avaldavad, kuid ka see ettepanek jäeti tagajärjeta.

Samuti on käitise juhatus teatanud, et ta annab jälle palgata puhkust 21. märtsist kuni 1. aprillini.

Üldiselt on näha, et käitise juhatus soovib tööliste arvu tunduvalt vähendada. Nõukogul olemasolevail andmeil jatkaks aga villa ja tellimisi 4-p. nööndalaga täie koormatusega töötades 4 kuuks.

Töölise üldkoosolekul 4. veebr. s. a. otsustati nõuda palkade tõstmist võrdsele elukalliduse tõusule.

K. Kadaka lubjatehase.

Rakkes, tööliste üldkoosolek peeti 11. veebruaril s. a. Koosolekut juhatas E. O t s, protokollis J. H a r j u.

Koosolekul otsustati alustada töötüli järgmiste nõudmistega läbiviimiseks: ajatöölise palku tõsta 5—15 snt. tunnis; tunnipalga alamääraks meestele 30 snt. ja naistele 15 snt. tunnis; tükitöö hindu tõsta keskmiselt 25%; tööliste antavad soodustused peavad alles jääma ja peab palgaraamatusse kantama.

Ulilast.

Ulila turbavabriku ja elektrijõujaama tööliste üldkoosolek peeti 16. veebr. s. a. üle 90 tööliste osavõtul.

Koosolek oli kokku kutsutud palgaküsimuse arutamiseks. Ulilas on palgad veel 1933. a. tasemel ja seni pole palku kordagi tõstetud. Palganõudmise püstitamine oli varem raskeandatud töölisnõukogu puudumisel, mis valiti alles möödunud aasta lõpul.

Koosolek otsustas alustada töötüli järgmiste nõudmistega läbiviimiseks: ajatöölisel tõsta palku 5—7,5 snt. tunnis, tükitöölisel kuni 50%; palkade alamääraks meestel 30 s. ja naistel 23 snt. tunnis.

Sõnavõttudest selgus, et käitises esineb väga palju töökaitse seaduste ja määruste rikkumisi, mille kõrvaldamiseks sammude astumine tehti ülesandeks töölisnõukogule.

Koosolekut juhatas H. M e o s, protokollis O. K o l g a. Koosolekul kõneles Tööliskoja sekretär O. M a n d e r tähtsamatest töökaitse seadustest Eestis.

Mitmesugust

Kutseühingud

Tall. Klaasilihvijate Kutseühingu

asutamiskoosolek toimus 4. veebr. s. a. Tööliskoja ruumes. Koosolekut juhatas E. K u l l a s, kes ka põhikirja registreerijate nimel andis ülevaate kutseühingu ellukutumise töödest ning selgitas klaasilihvijate ja -maalijate olukorda. Ettekandest selgus, et klaasi ja kristalli lihvimise ja maalimisega tegelevad peamiselt väikeettevõtted, kus töö- ja palgaolud on väga ebastabiilsed. Olukorra parandamiseks oligi vajaline teiste töövõtjate eeskujul asutada oma kutseühing.

Tööliskoja instruktor H. I s k ü l l kõneles kutseühingulise liikumise tekkimisest ja ülesandest.

Koosolekust võttis osa umbes 40 inimest, kes kõik samas astusid kutseühingu liikmeks.

Uue kutseühingu esimeheks valiti ühel häälel E. K u l l a s ja juhataja liikmeiks L. Leola, V. Sõerutaga, Fr. Mägi, A. Almets, V. Irak ja Juta Busta.

Liikmemaksuks määrati meestele 1 kroon ja naistele 50 senti kuus. Sisseastumismaksuks määrati 1 kroon.

Juhatusle tehti ülesandeks muretseda korraldada ruumid ja asuda intensiivsele organiseerimistööle.

Tallinna Puutöölise Kutseühingu

peakoosolek toimus 18. veebruaril s. a. Võeti vastu ühingu kodukord, tegevuskava ja eelarve. Juhatus tõi endi kahe liikme võrra. Lisaks senisele viiele liikmele valiti juure Vettmann ja Rohel. Puutöölise Kutseühingute Liidu nõukogu liikmeks valiti Külvik, Väär, Väli, Hermann, Valdre, Rohel, Suigusaar, Randoja, Vettmann, Talving ja niisama palju kandidaate.

Parketitöölise kollektiivleping.

Tallinna ehitustöölise ühingu parketitöölise koosolekul otsustati asutada parketitöölise abistamise fond, kuhu iga tööline maksab 50 senti kuus. Üle 55-aastased töölised on fondi makstud vabad. Üldiselt on kollektiivlepingut täidetud, kuid üks ettevõtja püüab lepingut mööda hiilida fiktiivettevõtte asutamise teel. Säärane tööandja on otsustatud kohtulikule vastutusele võtta.

Pealeselle otsustati nõuda parketitöölise tööaja lühendamist kõigi parketitöölise tööle rakendamiseks. Sageli töötavad parketitöölised 16 tundi päevas. Seda asjaolu on tööandjate poolt kasutatud selleks, et näidata, nagu oleks parketitöölise päevateenistus liig kõrge.

Liikmemaksuks otsustati määrata 75 senti kuus. Parketitöölise toimkonda valiti M. Keil, A. Sepp, E. Piit, G. Toompuu ja E. M a a r o. A. Piit kõneles parketitöölise päevamuredest.

Nahatöölise olukorrast.

Tallinna nahatöölise kutseühingu ülelinalisel usaldusmeeste koosolekul ettekantud aruandeist selgus, et ühingu tegevus on lõppenud 1800 krooni suuruse ülejäägiga. Suurkätistest on asunud kõik 2.—8. jaanuarini tööle. Väikekätistest on olukord raskem. Osa seisib, osa hakkas piiratud koormatusega tööle. Palju sõnavõtte tekitas materjali kriis. Nahahinnad on tõusnud kilolt kuni 50%. Raskusi on pealishakkade saamisel, eriti ševroonaha alal.

Ühingu on liikmete arv järjekindlalt tõusnud. Igas kuus otsustati korraldada usaldusmeeste koosolek.

Tallinna nahatöölise ühingu

poolt korraldatud ülelinnalisel organiseerimiskoosolekul selgitati kõnedes nahatöölise olukorda. Viimasel ajal on tekkinud nahatööstuses tööpuudus. Kutseühingu poolt esitatakse pea-, majandus- ja sotsiaalministrile märgukiri koos 3-paragraafilise seaduseelnõuga, milles nõutakse tööstuse avamisloa andmise õigust linnavalitsusele või majandusministrile. Avamisloa otsustamisel peaks ära kuulatama nahatöölise liidu või kohaliku kutseühingu seisukohad. Töölise palkamine tööle peab sündima ainult kutseühingu kaudu kollektiivlepingu alusel. Kes põhjendamatult pankroti teeb, seda tuleb karistada 3-kuulise vangistusega või varanduse konfiskeerimisega.

Tööd töötuile.

Tallinna ehitustöölise kutseühingu esindajad käisid teede- ja sotsiaalministri juures tööde korralduse asjas ehitustöölisele. Tallinna ehitustöölisest on üle 70% tööta. Viljandis on peagu kõik ehitustöölised tööta. Töödega tuleks viivitamata alustada. Palk ei võiks sel puhul langeda alla tavalist ehitustöölise teenistust. Sotsiaalminister teatas, et valitsus poolt kaalutakse olukorda, kuid linnavalitsus peaks ka omalt poolt töid korraldama. Teedeminister teatas, et krediidi võimalusi selgitatakse Majandusministeeriumi kaudu.

Ehitustöölise ankeet.

Tallinna ehitustöölise kutseühing korraldas oma liikmeskonnas laiaulatusliku ankeedi ehitustöölise olukorra selgitamiseks talvel. Ankeedile saabunud vastuseist selgus, et töötaolek talvekuudel on järsult tõusnud. 1939. a. novembris oli 30,8% liikmeist tööta. Detsembris tõusis töötaolek 56,5%-ni, kuid jaanuaris 1940. a. oli töötute protsent juba 75,4%. Ankeedi vastused saabusid peamiselt 27. jaanuarist 3. veebruarini. Esitatud küsimustikust selgus ka, et töötulist liikmeist oli kõigest 37,3% Tallinna tööbörssis registreeritud, kuna 62,7% oli registreerimata. Põhjusena, miks töölised end töötaoleku puhul tööbörssis ei registreeri, nimetatakse kõigepealt, et tööbörssist pole tavaliselt ehitustöölisele sobivat tööd saada, pakutavale metsatööle pole igapäev võimalik minna madalate palkade ning ettevalmistamatus tõttu ja perekondlikel põhjusil. Pealegi pakutakse tööd esmajoones esimeses liigis registreeritud töötutele. Tööbörssi korraldused põhjustavad samuti registreerimatust. Registreerimisel nõutakse, et töötutele oleks vähemalt kaks aastat Tallinnas elanud. Nimetatud ja mitmetel teistel põhjustel pole töölised end tööbörssis registreerinud.

Mis puutub tööpuuduse ulatusse, siis on see ehitustöölise hulgas veel suurem kui ankeedi andmed näitavad, sest kutseühinguliselt on organiseeritud peamiselt oskustöölised, kuna paljud lihttöölised on organiseerimata ja ka registreerimata ja tööpuuduse ulatusse kohta nende hulgas puuduvad andmed. Oletada võib, et tööpuudus nende hulgas on veelgi suurem kui õppinud töölise seas, kes tavaliselt kauem tööl on ja ka tööd kergemini võivad leida. Kuid see ei muuda üldpilti.

Huvitavam küsimus oli, kas ehitustöölise suvisest teenistusest jätkub talvel elamiseks. Sellele küsimusele vastas jaatavalt kõigest 5,4%, kuna 44,4% teatas, et suvisest teenistusest jätkub ainult osaliselt talvel elamiseks. 50,2%, seega üle poole vastajaist, teatas, et suvisest teenistusest ei jätku üldse talveks. Kuna tööpuudus on suur, siis on 43,3% töölisest sunnitud talvel tegema elatistlaene. Ilma laenujeta on läbi ajanud 56,7%.

Toetuse vajaduse kohta teatas 73,4%, et kui kohe tööd ei saa, siis oleks vaja toetust, kuna 22,2% teatas, et nad toetust ei vaja. 4,4% protsendi seisukohad selles küsimuses olid selgusetu. Saadud vastuseist võib jä-

reldada, et umbes $\frac{1}{4}$ (24,6%) ehitustöölised on tööl või saab kuidagi teisiti ülalpidamist.

Linnatööde küsimus.

Tallinna ehitustöölise kutseühingu esindajad käisid ülelinnapea jutul töötuile töö korraldamist nõudmas. Kui töid pole võimalik korraldada, siis maksetagu neile toetust. Linnavalitsuses on töde korraldamine kaalumisel olnud ja lootust on 300 töölisele töö korraldamiseks. Toetuse maksmisest ei tule krediidi puudusel aga midagi välja. Ülelinnapea ei pooldanud toetuse maksmist ja oli arvamusel, et töötute arv edaspidi väheneb. Töötuid on möödunud aastast rohkem.

Sadamatöölise kollektiivleping.

Sadamatöölise üleriigilise kutseühingu nõukogu koosolekul võeti vastu uus stevidoridele esitatav kollektiivlepingu kava, milles töölised nõuavad tükitöö hinnakirjas palga de kõrgendamist. Lepingu kava esitatakse tööandjale ja lepingu sõlmimiseks alustatakse läbirääkimisi.

Koosolekul võeti vastu kodukord, tegevuskava ja eelarve 2610 kr. tasakaalus. Pealeselle kinnitati liitunud ühingute varanduste korraldamise kava ja arutati muid kutseühinguisse puutuvaid küsimusi.

Sadamatöölise haiguskindlustus.

Sadamatöölise üleriigilise kutseühingu esindajad käisid peaministri juures selgitamas sadamatöölise haiguskindlustuse vajadust. Sadamatöölise haiguskindluse alla kuulumine tunnistati vajaliseks ja see küsimus lubati ühenduses haiguskindlustuse reformiga lahendada.

Tartu Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu põhikiri on Siseministeriumi registreeritud. Põhikirjale on alla kirjutanud linna heakorra, elektri ja gaasivabriku töölised. Ajutise juhatus esimeheks on Karl Soosalu, sekretäriks A. Asusaar ja laekur-abiesimeheks A. Salu. Praegu toimub uute liikmete vastuvõtt ja valmistatakse ette peakoosolekule.

Viljandi Kutseühingute Keskliidu küsimus.

Viljandis asuvaist kutseühinguist on end juba ümber registreerinud Ehitustöölise Ühing, kes võttis Viljandi töölisühingu likvideerimisel selle varanduse üle, Jalanõudetöölise Ühing, Autojuhtide Ühing, Äriteenijate Ühing, Trükitöölise Ühing ja Voorimeeste Ühing, kuna ümber registreerimata on veel Pottseppade Ühing. 21. jaanuaril oli ülalnimetatud ühingu esindajate ühine nõupidamine kohaliku keskliidu moodustamise asjus. Põhimõtteliselt jõuti keskliidu asutamise asjus ühisele otsusele, vaidlusi tekitas vaid sellega seoses olevate kulude küsimus. Keskliidu moodustamiseks ja vajalike asjade selgitamiseks valiti 3-liikmeline toimikond, kuhu valiti: 1) J. Robas (Ehitustöölise Ühing), 2) J. Koppel (Jalanõudetööl. Üh.) ja 3) Moks (Autojuhtide Üh.). Varem sai kohalik töölisühing linnavalitsuselt toetust 500 kr. aastas, kuid nüüd on linnavalitsus asunud

seisukohale, et see toetus tuleb jagada kõikide kutseühingute vahel ja kohaliku keskliidu moodustamisel anda selle valdusse. Kõige rohkem muret keskliidu moodustamisel tekitab ruumide küsimus, mis arvatavasti laheneb siis, kui kord saab valmis Viljandi rahvamaja, millele aga praegu pole veel asukohta leitud ega muid eeltöid tehtud.

Tallinna-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu

erakorraline peakoosolek peeti 29. jaanuaril k. a. Trükitöölise Kutseühingu ruumes.

Koosolekut juhatasid esimees A. Petrov ja asemik H. Pahv, protokolliks A. Joala.

Ühingu tegevuse lähimaks ülesandeks peeti vajaliseks, et juhatus asuks kollektiivlepingu kava väljatöötamisele ja alustaks vastavaid läbirääkimisi omavalitsustega.

Liikmete abistamiseks otsustati 1. jaanuarist k. a. ellu kutsuda töötaolu, vanaduse, invaliidsuse ja surmajuhtudel toetuse fondid. Fondi tuludeks arvestatakse liikmemaksudest ja muudest tuludest 40%.

Sisseastumismaksuks 1940. a. määrati kr. 0,50. Liikmemaksu suurus on I kateg. kr. 5.—, II kat. kr. 4.— ja III kat. kr. 3.—. Liikmel on vaba võimalus valida, missuguse kategooria järgi ta soovib maksa. Liikmemaksu suurusel oleneb toetuse suurus.

Ühingu kodukorra kava otsustatakse lõplikult vastu võtta aastapeakoosolekul, mis peetakse märtsikuus.

Enne Töövõtjate Kutseühingute ja nende liitude seaduse kehtima hakkamist kuulus ühing E. Omav. Teenijate Liitu. Seaduse alusel ei loeta seda liitu moodustavat omavalitsuste teenijate ühingat kutseühinguks, mis pärast seaduse eeskirjade kohaselt peakoosoleks loeb ühingu E. Omav. Teenijate Liidust väljalanguenuks. Koosolek andis juhatusel volituse kokkuleppel teiste vastavate kutseühingutega välja töötada Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingute Liidu põhikiri ja see esitada registreerimiseks siseministrile.

Koosolekul algatatud küsimuste all tehti juhatusel ülesandeks esitada linnavalitsusele ettepanekud palga, palgalise puhkeaja ja muude teenistusolude küsimuste korraldamiseks.

Tall.-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu ja Tall. Metallitöölise Kutseühingu vahel on tekkinud omapärane „piiritüli“.

T.-H. O. T. K. juhatusel sai teatavaks, et T. M. Kutseühingu juhatus värbab liikmeid trammiremontitöökoja töölise keskel. Ühingu juhatus pöördus kirjaliku ettepanekuga T. M. K. juhatus poole lõpetada liikmete värbamine, sest see töökoda on linnaomavalitsusele kuuluva käitise töökoda ja seega kuulub T.-H. T. Kutseühingu tegevuse piirkonda. Ka ei ole see tegevus kooskõlas T. M. Kutseühingu põhikirjaga ja ta ei saaks omavalitsuse töövõtjate liikmete huvide kaitsmiseks midagi teha, kui on olemas vastava tööstusharu kutseühing.

T. M. Kutseühingu juhatus oma vastuses teatas, et ta toimib täiesti oma põhikirja § 7 alusel. Juhatus on „arva-

nud ametliku registri“ kohaselt trammi-remonttöökoda metallitööstusharusse kuuluvaks ettevõtteks. Selle alusel võib ühingu sealt ka „kõigi kutseliikide töölisi liikmeks vastu võtta“.

T.-H. O. T. K. juhatus ei rahuldanud see seletus ja ta teatas kirjalikult, et T. M. K. juhatus tõendab oma kirjaga ise, et tema tegevus ei ole täiel määral kooskõlas põhikirjaga.

Tall. linna eelarveis, aruandeis, I jsk. tööinspektori registris ja mujal ei leitud trammi-remonttöökoda ettevõtet, vaid on „Tall. linna trammi käitis“, mil on oma käitise tarvituseks remonttöökoda, mis allub käitise vastutavale juhatajale, ja ta töölisi esindab „Tall. linna trammi käitise töölisnõukogu“. Seega ei ole trammiremonttöökoda kui metallitööstusharusse kuuluvat ettevõtet olemas ja sealt ei saa värvata „kõigi kutseliigi töölisi“.

Ka arvab T.-H. O. T. Kutseühingu juhatus, et teised kutseühingud ei võiks nendest tööstusharudest liikmeid värvata, kus on olemas vastava tööstusharu kutseühing, olgugi et see põhikirja kohaselt oleks võimalik.

T.-H. O. T. K. juhatus loodab, et T. M. K. juhatus pärast seda seletust küsimuse ka vastavalt lahendab.

T. M. K. juhatuse seisukoht ei ole seni veel teada.

Töötülid

A/ü. Eesti Kiviõli

käitises tööliste üldkoosolek 5. jaan. s. a. otsustas nõuda palkade tõstmist järgnevalt: meestööliste, kelle tunnipalk on 35 s. või vähem, 7 snt. tunnis, meestööliste 36-sendise või suurema tunnipalgaga 6 snt. ja kõigile naistööliste 5 snt. tunnis. Tunnipalga alamääraks meesl on 30 ja naistel 25 snt. Tükitööhindu tõsta 15%. Kuutööliste panna 10 kr. kuus juure. Tükitöö puhul tagatud põhipalgad tõsta 5 snt. võrra tunnis.

Kuna kokkulepet ei saadud, läks asi töötülid lahendamise komisjoni otsustada. Komisjon tegi 13. veebr. s. a. järgmise sundotsuse:

Tõsta kõigi ajatööliste palganorme vähimalt 3 senti võrra tunnis. Ajatööliste määrata minimaalseks tunnipalgaks:

a) meestele 28 senti tunnis ja b) naistele 24 senti tunnis.

Tükitöö tasunorme tõsta 7% võrra.

Tükitöö puhul peab olema tagatud põhipalk ja see ei tohi olla vähem kui sama tööliste tunnipalk ajatööl.

Ajatöö tunnipalk ja tagatud põhipalk peavad olema kantud töölepingusse.

Tõsta käitise kõikide kuupalgaliste tööliste palku vähimalt 10% võrra. Selle palgatõstmise alt jäävad välja kõik need vahid, kes töövõimest on kaotanud vähimalt 50% või on üle 65 a. vanad. Need vahid peavad saama kuupalka vähimalt 56 krooni.

Senised käitise poolt antavad soodustused jäävad endistel tingimustel kehtima.

Isikute määramisel põlevkivi kontrollijate kohtadele käitise juhatus kuulab ära töölisnõukogu arvamise. Töölisnõukogu eitav ar-

vamine peab olema motiveeritud ja esitatud käitise juhatusele 48 tunni jooksul.

Korduvat iseloomu omavate kuumuses toimivate ja tervist eriti kahjustavate tööde kohta tuleb käitise juhatusel kontaktis töölisnõukoguga välja töötada tükitöö hinnatabelid.

Kui elatusmaksumuse indeks Riigi Statistika Keskbüroo andmeil käesoleva otsuse kehtivuse ajal tõuseb võrreldes 1940. a. jaanuarikuu elatusmaksumuse indeksiga vähimalt 5%, on töölistel õigus käesoleva otsuse kehtivuse ajal algatada töötüli, taotlusega muuta määratud töötasud, kuid mitte enne 1. juunist 1940. a. Käesolev otsus jõustub 1. märtsist 1940. a. ja kehtib kuni 31. detsembrini 1940. a.

Komisjoni otsusega ei jäänud rahule kumbki pool ja esitati protestid. Kuuldavasti olivat tööandja aga oma protesti tagasi võtnud.

Tartu Klaasivabriku

töötülis saavutati töötülid lahendamise komisjonis 15. veebr. s. a. kokkulepe poolte vahel, mille kohaselt tõstetakse käitise tööliste palku järgmiselt:

Naistööliste: 16-sendise tunnipalgaga — 4 snt. tunnis, 17—18-sendise tunnipalgaga — 3 senti tunnis, 20—25-sendise tunnipalgaga — 2 senti tunnis.

Meestööliste: 25-sendise tunnipalgaga — 3 snt. tunnis, 28-sendise tunnipalgaga — 2 snt., 30-sendise tunnipalgaga — 3 snt. ja 35-sendise tunnipalgaga — 2 snt. tunnis.

Kõikide naistööliste minimaalpalgaks on 20 snt. tunnis, meesl 27 snt. tunnis.

Kokkulepe sõlmiti määramata ajaks.

A/S. Türi Paberi- ja Puupapivabriku

käitises tehti töötülj otsus 22. jaan. s. a. Palganõue oli kõikidele tööliste 5 snt. tunnis juure ja tükitöö tasud kõrgendada protsentuaalselt vastavalt tunnitasu tõusule.

Töötülid lahendamise komisjonis 16. veebruaril s. a. saavutati palgaküsimuses poolte vahel kokkulepe, mille kohaselt tööliste tunnitasud tõstetakse 3 s. võrra tunnis ja vastavalt tunnitasude normidele protsentuaalselt ka tükitööde tasud.

Kokkulepe on kehtiv kuus kuud.

J. Ratniku põllutööriistade vabriku,

Tartus, üldkoosolekul 1. veebr. s. a. seati üles järgmine palganõue:

Tööliste, kes saavad 19—25 snt. tunnis — 8 snt. juure; 26—30 snt. tunnis — 7 snt. juure; 31—35 snt. tunnis — 6 snt. juure; 36—40 snt. tunnis — 5 snt. juure; 40 ja enam snt. tunnis — 4 snt. juure.

Tööliste minimaalpalgaks 25 senti.

20. veebr. s. a. saavutati komisjonis poolte vahel kokkulepe, mille kohaselt palku tõstetakse järgmiselt: töölistel, kes saavad tunnis: 19—25 snt. — 5 snt. tunnis juure; 26—35 snt. — 4 snt. tunnis juure; 36—40 snt. — 3 snt. tunnis juure; 41 ja enam snt. — 2 snt. tunnis juure.

Tööliste minimaalpalgaks on 25 snt. tunnis. Kokkulepe on kehtiv 6 kuud.

R. Tavasti väärtmetallide tehase

töötüli kohta vt. „Käitiste elu — Tallinnas“ käesolevas numbris.

Hea kohv kosutab!

OMATÖÖSTUSE TOODETEST
ON JÄRJEST ROHKEM LEVIVAKS KAUBAKS:

UBA-VILJAKOHVID:

- Nr. 1 400 gr. Kr. —.50
- Nr. 2 — „ — Kr. —.60
- Nr. 3 — „ — Kr. —.70
- Nr. 4 — „ — Kr. —.90
- Nr. 5 — „ — Kr. 1.10

EESTI KAUPMEESTE MAJANDUSKESKUS A/s

TALLINN, ESTONIA PST. 27. TEL. 413-04

EESTI KIVÕLI A.-Ü.

K-Ü.

„Ehituskivi“

Tallinn, V.-Karja tän. 12-1

Telefonid: 421-90, 455-30

M ü ü b :

Ehitustelliskive

Silikaatkive

Katusekive ja -plaate

Põllutorusid

New Consolidated Gold Fields Ltd. Eesti osakond

Eesti põlevkivisaadused

Kontor: V.-Viru 12

Vabrik: Kohtlas

Narva Kalevi Manufaktuur

Vene t. 8, Tallinn

Valmistab juba üle 100 a. palitu- ja ülikonnariideid võrdsest parimale välismaa riidele

Ostke ainult kodumaal valmistatud kaupu

Tööstus-kaubandus-ühing

Betty Besprosvanny & Poeğ

S. Tartu mnt. 69

Telef. 301-79, 316-92

Mehaaniline trikotaažikudumise tööstus

Puuvillased, villased, siid- ja trikotaaž-
saadused

Ehituse A-S.

B E T O N

Tallinn, Pärnu m. 6—38. Telef. 412-83

Teostab igasuguseid betoon-, raudbetoon- ja
hoonete ehitusi, valmistab projekte ja eelarveid

A-S. EESTI SIID

Ketramise- ja kudumisevabrik seadistatud 1932. a.

Valmistab kõiksuguseid riideid ja lõnga

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-89	Rakvere, Tallinna tän. 25, tel. 4-47
Tallinn, Laadaplats 129, Tallinn, Laadaplats 177, ainult restid.	Kuressaare, Lossi tän. 3, tel. 1-81.
Tallinn, Bekkeri as. nr. 5	Pärnu, Laidoneri tän. 12, tel. 5-26
Narva, Peetri plats 1	Tõrva, Tartu tän. 2
Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30	Nõmme, Pärnu mnt. 94
Tartu, Poe t. 2, tel. 30-17	Valga, Kesk tän. 15
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19	Kiviõli, Kiriku tän. 16.

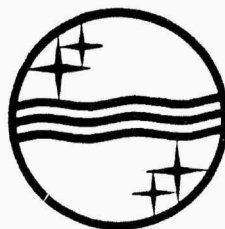
Eritellimiste vastuvõtmine. Restide müük

Tekstiiltööstus

A/s TRANSIITO

T A L L I N N

PHILIPS OLÜMPIA SARI 1940

pakub tänapäeva
raadio-tippsaavutusi

PHILIPS Olümpia I. Hind Kr. 210.—
(maagilise silmaga)

Universaal. Hind Kr. 215.—

PHILIPS Olümpia II. Hind Kr. 245.—
Universaal. Hind Kr. 255.—

PHILIPS Olümpia III. Hind Kr. 305.—
Universaal. Hind Kr. 325.—

PHILIPS Olümpia IV. Hind Kr. 415.—
Vibraatoriga. Hind Kr. 440.—

Mehaaniline Puutööstus
O/Ü. A. Fleming & Ko

Tallinn, Tina 19/20 Telef. 309-26

TALLINNA
SIIDITÖÖSTUS

Volta 3, telef. 477-34
Kontor: Mundi 3, tel. 473-37

Eestimaa Põllumajanduse
ja
Tööstuse A/s.
«ESTAKLAND»

Mööbli käepidemed
ja
külmliid „Nax-Nax“
„Sanax“

Tallinn, Narva 15c Telefon 316-04

Reserveeritud

Reserveeritud

Reserveeritud

Reserveeritud

